

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและสังเคราะห์ประเด็นความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ที่มีการรวบรวมประเด็นโดยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ ซึ่งเป็นการผสมผสานเทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณเข้าด้วยกัน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นจดหมายที่ประชาชนส่งมาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษามายังฝ่ายเลขานุการ โครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ของ บจม. ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,000 ฉบับ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นคู่มือการลงรหัสเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้ทำการลงรหัสข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่หนึ่ง การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดหมวดหมู่และการลงรหัสจดหมาย ตอนที่สอง การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และ ตอนที่สาม การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ซึ่งเป็นการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ (principal component analysis, PCA) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์ทोगอนอล (orthogonal) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (varimax) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ในขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ผลการจัดหมวดหมู่ ลงรหัสข้อมูลจดหมายจำนวน 2,000 ฉบับ พร้อมค่าสถิติพื้นฐาน และตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการจัดหมวดหมู่ ลงรหัสข้อมูลจดหมายจำนวน 2,000 ฉบับ ตามคู่มือการลงรหัสเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากการอ่าน ศึกษา จัดหมวดหมู่ และลงรหัสข้อมูลในจดหมาย 2,000 ฉบับ ตามคู่มือการลงรหัสเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลผู้ตอบและข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) และประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน คือ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B) การจัดการศึกษา (C) การเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของ

ประเทศ (D) การบริหารการศึกษา (E) และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) พบว่า สารสนเทศในจดหมายมีประเด็นหลัก : ประเด็นย่อย เป็นจำนวน 48 : 336 ผู้วิจัยนำเสนอผลสรุป แต่ละด้านดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปมี 2 ด้าน ได้แก่ข้อมูลผู้ตอบและข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นในด้านข้อมูลทั่วไปเป็นจำนวน 2,000 ฉบับ

1.1 ข้อมูลผู้ตอบ ด้านเพศ ประกอบด้วย เพศชาย และเพศหญิง และภูมิลำเนา ประกอบด้วย กรุงเทพฯ ปริมณฑล ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อพิจารณาข้อมูลผู้ตอบในด้านเพศ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่เขียนจดหมายมาร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นเพศหญิงจำนวน 1,020 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 51.0 ในด้านภูมิลำเนา ส่วนใหญ่เป็นคนกรุงเทพมหานคร จำนวน 602 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 30.1.

1.2 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ในด้านอายุ (A1) ประกอบด้วย ประเด็นย่อย 7 ประเด็นดังนี้ เด็กเล็ก (< 6 ปี) (A101) เด็กโต (7-12 ปี) (A102) เด็กวัยรุ่น (13-18 ปี) (A103) นิสิต/นักศึกษา (19-22 ปี) (A104) ผู้ใหญ่วัยทำงาน (23-60 ปี) (A105) คนชรา (> 60 ปี) (A106) และเยาวชน (7-18 ปี) (A107) ช่วงอายุที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดคือ ผู้ใหญ่วัยทำงาน (23-60 ปี) (A105) มีจำนวน 523 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 26.1

1.3 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านอาชีพ (A2) ประกอบด้วย ประเด็นย่อย 7 ประเด็นดังนี้ เกษตรกร (A201) ข้าราชการ (A202) รัฐวิสาหกิจ (A203) ครู/อาจารย์ (A204) แรงงานอุตสาหกรรม (A205) ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน (A206) และนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (A207) อาชีพที่ประชาชนให้ความสำคัญและสนใจมากที่สุดคือ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (A207) จำนวน 584 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 29.2 และครู/อาจารย์ (A204) จำนวน 557 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 27.8

1.4 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านลักษณะของกลุ่ม (A3) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ประเด็นได้แก่ บุคคลทั่วไป (A301) และบุคคลด้อยโอกาส (A302) โดยส่วนใหญ่ประชาชนกล่าวถึงบุคคลทั่วไป (A301) จำนวน 849 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 42.4

1.5 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านลักษณะผู้ด้อยโอกาสที่เป็นเด็ก (A4) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 8 ประเด็นดังนี้คือ เด็กพิการ/ทุพพลภาพ (A401) เด็กกำพร้า (A402) เด็กเร่ร่อน (A403) โสเภณีเด็ก (A404) แรงงานเด็ก (A405) เด็กติดเชื้อเอดส์ (A406)

เด็กถูกผู้อพยพต่างชาติ (A407) และเด็กยากจนในชนบท (A408) เด็กผู้ด้อยโอกาสที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดได้แก่ เด็กยากจนในชนบท (A408) จำนวน 118 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 5.9

1.6 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านลักษณะผู้ด้อยโอกาสที่เป็นผู้ใหญ่ (A5) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 5 ประเด็นดังนี้ คนพิการ/ทุพพลภาพ (A501) คนว่างงาน (A502) คนเป็นเอดส์ (A503) ผู้อพยพต่างชาติ (A504) และโสเภณี/หญิงบริการ (A505) ลักษณะผู้ด้อยโอกาสที่เป็นผู้ใหญ่ ที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดได้แก่ โสเภณี/หญิงบริการ (A505) จำนวน 5 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.2 คนพิการ/ทุพพลภาพ (A501) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1

1.7 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านเพศของกลุ่มเป้าหมาย (A6) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ประเด็นได้แก่ หญิง (A601) ชาย (A602) ส่วนใหญ่ประชาชนจะกล่าวถึงเพศชาย เป็นจำนวน 6 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.3

1.8 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านประเภทของระดับการศึกษา (A7) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 7 ประเด็นดังนี้คือ ประถมหรือต่ำกว่า (A701) มัธยมต้น (A702) มัธยมปลาย (A703) อาชีวศึกษา (A704) ฝึกหัดครู (A705) อุดมศึกษา (A706) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (A707) ระดับการศึกษาที่ประชาชนให้ความสำคัญมากมี 3 ระดับได้แก่ ประถมหรือต่ำกว่า เป็นจำนวน 254 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 12.7 (A701) มัธยมต้น (A702) เป็นจำนวน 221 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.0 และมัธยมปลาย (A703) จำนวน 220 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.0

1.9 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านพื้นที่ตั้งของกลุ่มเป้าหมาย (A8) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 8 ประเด็นดังนี้ กรุงเทพฯ (A801) ปริมณฑล (A802) ภาคกลาง (A803) ภาคใต้ (A804) ภาคเหนือ (A805) ภาคตะวันออก (A806) ภาคตะวันตก (A807) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (A808) พื้นที่ตั้งของกลุ่มเป้าหมายที่ประชาชนกล่าวถึงบ่อยที่สุดคือ กรุงเทพฯ (A801) จำนวน 78 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 3.9

1.10 ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ด้านลักษณะชุมชนของกลุ่มเป้าหมาย (A9) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็นดังนี้ เขตเมือง (A901) เขตชนบท (A902) และเขตท้องถิ่นทุรกันดาร (A903) ลักษณะชุมชนที่ประชาชนเห็นว่าควรได้รับการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างมาก ได้แก่ เขตชนบท (A902) จำนวน 253 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 12.6 และ เขตท้องถิ่นทุรกันดาร (A903) จำนวน 103 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 5.3

2. ประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B) มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งสิ้น 72 ฉบับ

2.1 การเตรียมตัวครองเรือนของคู่สมรส (B1) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 6 ประเด็นดังนี้ ให้อภัย (B101) ซื่อสัตย์ (B102) มีน้ำใจ (B103) ให้ความรัก (B104) ประหยัด (B105) และให้เวลา (B106) ในด้านนี้มีผู้เสนอความคิดเห็นน้อยมากเพียงหนึ่งประเด็นคือ ให้ความรัก (B104) เป็นจำนวน 1 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.4

2.2 การวางแผนครอบครัว (B2) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ประเด็น อันได้แก่ การมีลูกเมื่อพร้อม (B201) การสร้างฐานะ (B202) ในด้านนี้มีผู้เสนอความคิดเห็นน้อยมากเพียงหนึ่งประเด็นเช่นเดียวกัน คือด้านการมีลูกเมื่อพร้อม (B201) คิดเป็นร้อยละ 1.4

2.3 การเรียนรู้วิถีการเลี้ยงลูก (B3) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 5 ประเด็นดังนี้การบริบาลทารก (B301) ความปลอดภัยในบ้าน (B302) การเลี้ยงเด็กทางร่างกาย/อาหาร/โภชนาการ (B303) การเลี้ยงดูเด็กทางจิตใจ/บุคลิกภาพ/สุขภาพจิต (B304) และการให้การศึกษา/วางแผนการศึกษาของลูก (B305) ประเด็นที่ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญมากคือ การให้การศึกษา/วางแผนการศึกษาของลูก (B305) จำนวน 11 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 15.3 และการเลี้ยงเด็กทางร่างกาย/อาหาร/โภชนาการ (B303) จำนวน 6 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.3

2.4 บริการสำหรับเด็ก (B4) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ประเด็นได้แก่ วัคซีน/ปลูกฝี (B401) ทันตอนามัย (B402) ตรวจและรักษาโรค (B403) ในจำนวนนี้มีประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดได้แก่ ตรวจและรักษาโรค (B403) จำนวน 4 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 5.6 และ ทันตอนามัย (B402) จำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 4.2

2.5 โภชนาการ (B5) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ประเด็นดังนี้ นม (B501) และอาหารกลางวัน (B502) ประเด็นที่ประชาชนเห็นสมควรจะได้รับการปฏิรูปการศึกษาคือ การมีโครงการอาหารกลางวัน ในทุกๆโรงเรียน เป็นจำนวน 25 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 34.7

2.6 บริการแม่และเด็ก (B6) มีประเด็นย่อยที่สำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ ผดุงครรภ์ (B601) การลาคลอด (B602) ศูนย์เด็กเล็กในที่ชุมชน (B603) ศูนย์เด็กเล็กในที่ทำงาน (B604) และเวลาพักระหว่างวันของแม่ลูกอ่อน (B605) และประเด็นที่ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นให้ความสนใจมากที่สุดคือ ผดุงครรภ์ (B601) จำนวน 7 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.7 และศูนย์เด็กเล็กในที่ชุมชน (B603) จำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 4.2

2.7 นันทนาการ (B7) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้คือ สนามเด็กเล็ก (B701) สวนสาธารณะ (B702) และสนามกีฬา (B703) ได้มีประชาชนส่งจดหมายมา และประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดได้แก่ สนามกีฬา (B703) จำนวน 2 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 2.8 และสวนสาธารณะ (B702) จำนวน 1 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.4

2.8 สุขภาพจิต (B8) ซึ่งมีทั้งหมด 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ อบรมจริยธรรม (B801) และสมาธิ วิปัสสนา (B802) ผลของการร่วมแสดงความคิดเห็นพบว่า ประชาชนให้ความสนใจกับทั้ง 2 ประเด็น โดยเห็นด้วยกับประเด็น อบรมจริยธรรม (B801) เป็นจำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 4.2 และสมาธิ วิปัสสนา (B802) เป็นจำนวน 2 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 2.8

3. การจัดการศึกษา (C) มีประชาชนเขียนจดหมายเสนอแนะความคิดเห็นเป็นจำนวน 1,689 ฉบับ

3.1 ด้านสิทธิพื้นฐาน (C1) มีการแสดงความคิดเห็นด้านสิทธิพื้นฐานในประเด็นที่แตกต่างกัน 10 ประเด็น ได้แก่ เรียนฟรี 9 ปี (ไม่รวมอนุบาล) (C101) เรียนฟรี 12 ปี (ไม่รวมอนุบาล) (C102) เรียนฟรี 15 ปี (รวมอนุบาล) (C103) เรียนฟรีถึงอุดมศึกษา (C104) สิทธิในการได้รับข่าวสารข้อมูล (C105) สิทธิเท่าเทียมสำหรับผู้ด้อยโอกาส (C106) ทุนการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส (C107) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (C108) ขยายการศึกษาสู่ชนบทมากขึ้น (C109) เรียนฟรีมากกว่า 6 ปี (C110) ประเด็นที่ประชาชนเสนอความคิดเห็นมากในจดหมายได้แก่ ขยายการศึกษาสู่ชนบทมากขึ้น (C109) มีจำนวน 194 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.5 และเรียนฟรี 12 ปี (ไม่รวมอนุบาล) (C102) มีจำนวน 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.0

3.2 ด้านโอกาสในการได้รับการศึกษา (C2) ในการแสดงความคิดเห็นด้านโอกาสในการได้รับการศึกษา (C2) นั้น มีประเด็นที่ร่วมแสดงความคิดเห็นแตกต่างกัน 5 ประเด็น ดังนี้คือ โอกาสในการได้รับการศึกษาตามความถนัดและสนใจ (C201) โอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน (C202) โอกาสในการได้รับการศึกษาที่พอเพียงสำหรับการประกอบอาชีพ (C203) การแนะแนวและอบรมอาชีพ (C204) และโรงเรียนเอกชนเบิกค่าเล่าเรียนได้ (C205) ประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดในด้านนี้คือ โอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน (C202) มีจำนวนทั้งสิ้น 134 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 7.9

3.3 วิธีการคัดคนที่ดีควรยกเลิก (C3) มีประเด็นย่อยต่างๆ 5 ประเด็น ได้แก่ ยกเลิกแป๊ะเจี๊ยะ (C301) ยกเลิกระบบเส้นสาย (C302) ยกเลิกการสอบเข้า (ประถม/มัธยม) (C303) ยกเลิกระบบการสอบเอนทรานซ์ (C304) ยกเลิกการสอบเทียบของนักเรียนในระบบ (นอกระบบสอบได้) (C305) ประเด็นที่ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นมาก มีอยู่ 3 ประเด็นคือ ยกเลิกการสอบเทียบของนักเรียนในระบบ (นอกระบบสอบได้) (C305) จำนวน 9 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ยกเลิกระบบเส้นสาย (C302) จำนวน 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.5 และยกเลิกการสอบเข้า (ประถม/มัธยม) (C303) จำนวน 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.5

3.4 คัดคนเข้าเรียนที่เหมาะสม (C4) มีรายละเอียดของประเด็นย่อยแตกต่างกัน 5 ประเด็นดังนี้คือ การใช้เพิ่มสะสมงาน (C401) การประเมินคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ (C402) การให้โควต่านักเรียนในชนบทมากขึ้น (C403) การมีระบบคัดเลือกที่โปร่งใสตรวจสอบได้ (C404) และการใช้เกรดเฉลี่ยสะสมบวกการใช้ข้อสอบมาตรฐาน (C405) และประเด็นที่ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นมากในด้านวิธีการคัดคนเข้าเรียนที่เหมาะสม (C4) คือ การให้โควต่านักเรียนในชนบทมากขึ้น (C403) จำนวน 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.5 และการใช้เกรดเฉลี่ยสะสมบวกการใช้ข้อสอบมาตรฐาน (C405) จำนวน 6 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.4

3.5 เป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับบุคคล (C5) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 5 ประเด็นได้แก่ ร่างกาย (C501) อารมณ์ (C502) สังคม (C503) สติปัญญา (C504) และคุณธรรม จริยธรรม (C505) ในจำนวนนี้มีประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดได้แก่ สติปัญญา (C503) จำนวน 35 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 2.1 และคุณธรรม จริยธรรม (C505) จำนวน 31 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.8

3.6 เป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับสังคม (C6) มีการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ กัน 6 ประเด็นคือ คนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น (C601) มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (C602) ไม่โกงกินบ้านเมือง (C603) ประเทศชาติมั่นคง (C604) เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ (C605) ประชาชน/รัฐบาลตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษา (C606) ส่วนประเด็นที่ประชาชนเห็นว่าสมควรที่จะได้รับการปฏิรูปการศึกษามากที่สุดคือ ประชาชน/รัฐบาลตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษา (C606) จำนวน 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.6

3.7 เป้าหมายหลักของการจัดหลักสูตร (C7) มีจดหมายกล่าวถึงประเด็นนี้แตกต่างกัน 12 ประเด็น ประกอบด้วย เน้นความหลากหลาย/ยืดหยุ่น (C701) เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลาง (C702) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง/ศักยภาพ/ความพร้อม/พัฒนาการ (C703) เน้นผู้ด้อยโอกาส/เด็กพิเศษ (C704) เน้นประสบการณ์ตรง ปฏิบัติจริง นำไป ประกอบอาชีพได้ (C705) เน้นชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (C706) เน้นบทบาทของทุกคนเข้าร่วมให้การศึกษา (C707) เน้นการจัดที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น (C708) เน้นภูมิปัญญาชาวบ้าน (C709) เน้นความเป็นสากล/ทันสมัย (C710) มินิสัยรักการอ่าน (C711) และจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต (C712) ในจำนวนนี้มีประเด็นที่ประชาชนเห็นความสำคัญมากที่สุดคือ การจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีจำนวนถึง 60 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 3.6

3.8 ทักษะ/วิชาที่ควรเน้น (C8) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 16 ประเด็นดังนี้คือ การจัดการ (C801) ภาษาอังกฤษ (C802) ภาษาต่างประเทศอื่นๆ (C803) คอมพิวเตอร์ (C804) คณิตศาสตร์ (C805) วิทยาศาสตร์ (C806) พลานามัย (C807) ดนตรี ศิลปะ (C808) สังคมศึกษา

(C809) ทักษะอาชีพ/ฝึกอาชีพในโรงเรียน (C810) ทักษะชีวิต (แรงงาน/ประกันสังคม/ความปลอดภัย) (C811) การอนุรักษ์พลังงานทรัพยากรธรรมชาติ (C812) ภาษาไทย/วัฒนธรรมไทย/เอกลักษณ์ของชาติ (C813) กิจกรรมเพื่อพัฒนาวิชาการ (C814) การแก้ปัญหาหาสาเหตุ/อาชญากรรม (C815) และศีลธรรม จริยธรรม (C816) ทักษะ/วิชาที่ควรเน้นเป็นพิเศษ คือ ศีลธรรม จริยธรรม (C816) จำนวน 115 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 6.8 และภาษาอังกฤษ (C802) จำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 6.7

3.9 แนวคิดหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (C9) จะมีประชาชนเขียนจดหมายมาแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่แตกต่างกัน 15 ประเด็น อันได้แก่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (C901) ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (C902) ปฏิบัติจริง นำไปใช้ได้จริง (C903) เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ (C904) ยกเลิกการสอนแบบท่องจำ (C905) คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ (C906) ใช้กระบวนการกลุ่ม (C907) บรรยากาศไม่เครียด เป็นประชาธิปไตย สัมผัสกับธรรมชาติ (C908) การศึกษานอกสถานที่/สถานการณ์จำลอง (C909) ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน (C910) การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (C911) ครู/ผู้ปกครองทำกิจกรรมร่วมกัน (C912) กำหนดบทบาทของนักเรียนอย่างเหมาะสม (C913) ครู/นักเรียนมีจำนวนพอเหมาะแก่การเรียนรู้ (C914) และเทคนิค วิธีสอนทันสมัย หลากหลาย (C915) ประเด็นที่ประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญมากที่สุด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ (C906) ซึ่งมีจำนวน 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.1

3.10 ด้านทรัพยากรการเรียน (C10) โดยมีการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกันไปใน 7 ประเด็นคือ พัฒนาคอมพิวเตอร์ (C1001) พัฒนาวัสดุทัศนูปกรณ์/สื่อการเรียนการสอน (C1002) พัฒนาห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า (C1003) พัฒนาอาคารสถานที่/ห้องเรียน (C1004) ปรับปรุงตำราเรียนให้ทันสมัย (C1005) แจก/ให้อิมอุปกรณ์ เสื้อผ้า หนังสือ (C1006) และควบคุมราคาหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนการสอน (C1007) ทรัพยากรการเรียนที่ประชาชนเห็นว่าควรมีการพัฒนาให้มีความทันสมัยและเพียงพอคือ การพัฒนาวัสดุทัศนูปกรณ์/สื่อการเรียนการสอน (C1002) ซึ่งมีจำนวนถึง 107 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 6.3

3.11 ด้านสื่อการสอน/เทคโนโลยีสมัยใหม่ (C11) มีการแสดงความคิดเห็นด้านสื่อการสอน/เทคโนโลยีสมัยใหม่ (C11) ที่แตกต่างกัน 3 ประเด็นได้แก่ ใช้นวัตกรรม/เทคโนโลยีการสอนสมัยใหม่ (คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต/เคเบิลทีวี/ดาวเทียม) (C1101) เหมาะสมกับบทเรียน/พัฒนาการ (C1102) มีตัวอย่างข้อสอบเก่า (C1103) ลักษณะสื่อการสอน/เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ประชาชนกล่าวถึงเป็นจำนวนมากที่สุดคือ ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีการสอนสมัยใหม่ (คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต/เคเบิลทีวี/ดาวเทียม) (C1101) มีจำนวน 192 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.4

3.12 แนวทางการวัดผลผู้เรียน (C12) ประกอบด้วยประเด็นย่อยต่างๆ 10 ประเด็นดังนี้คือ เน้นกระบวนการคิด/ให้แสดงความคิด (C1201) ความยากง่ายพอเหมาะ (C1202) มาตรฐานเปรียบเทียบได้ (C1203) วัดตรงตามวัตถุประสงค์หลักสูตร (C1204) ยึดหยุ่นในหลักการ (C1205) เครื่องมือหลากหลาย (C1206) ครอบคลุมทักษะทั้ง 3 ด้าน (พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย) (C1207) นำข้อมูลมาช่วยเหลือนักเรียน/แบ่งกลุ่มนักเรียน (C1208) ยกเลิกข้อสอบปรนัย (C1209) และวัดจากการปฏิบัติจริง (C1210) แนวทางการวัดผลที่ประชาชนต้องการให้ใช้กับบุตรหลานมากที่สุดคือ ต้องมีมาตรฐานเปรียบเทียบได้ (C1203) จำนวน 11 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.1

4 การเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ (D) มีผู้ตอบจดหมายทั้งหมด 35 ฉบับ

4.1 การพัฒนากำลังคน (D1) มีการแสดงความคิดเห็นด้านการพัฒนากำลังคน (D1) ในประเด็นที่แตกต่างกัน 8 ประเด็นได้แก่ มีระบบสารสนเทศตลาดแรงงาน (D101) ตั้งสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานระดับสูง (D102) ผลิตกำลังคนความเป็นสากลในเชิงโลกทัศน์ (D103) ตั้งโรงเรียนในสถานประกอบการ/โรงงาน (D104) มีกลไกติดตามประเมินผลคุณภาพกำลังคนในตลาดแรงงาน (D105) ผลิตกำลังคนที่มีทักษะสากล (ภาษา/การจัดการ/เทคโนโลยีสารสนเทศ) (D106) ผลิตกำลังคนให้เพียงพอแก่ตลาดแรงงาน/ลดการผลิตบางสาขาที่ไม่จำเป็น (D107) และการกำหนดวุฒิทางการศึกษาของลูกจ้าง (D108) และประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงเป็นจำนวนมากที่สุดคือ ผลิตกำลังคนให้เพียงพอแก่ตลาดแรงงาน/ลดการผลิตบางสาขาที่ไม่จำเป็น (D107) มีจำนวน 11 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 31.4

4.2 การพัฒนางานวิจัย (D2) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ 6 ประเด็นดังต่อไปนี้คือ การตั้งสถาบันวิจัยโดยรัฐ (D201) การส่งเสริมให้ภาคเอกชนทำวิจัย (D202) การจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อการทำวิจัย (D203) การลดภาษีอุปกรณ์การวิจัย (D204) การเพิ่มงบประมาณเพื่อการวิจัย (D205) และพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการวิจัย (D206) ประเด็นที่ประชาชนเสนอความคิดเห็นมากที่สุดคือ การเพิ่มงบประมาณเพื่อการวิจัย (D205) เป็นจำนวน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 28.6

4.3 การให้บริการแก่ภาคการผลิตต่างๆ โดยสถานศึกษา (D3) ซึ่งมีทั้งหมด 4 ประเด็นย่อย ได้แก่ การร่วมกันวิจัยพัฒนา (D301) การให้บริการฝึกอบรม (D302) การให้คำปรึกษาโดยสถานศึกษา (D303) และให้บริการทดสอบเครื่องมือ (D304) ประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจมากที่สุดคือการให้บริการฝึกอบรม (D302) เป็นจำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 8.6

5 การบริหารการศึกษา (E) มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวน 748 ฉบับ

5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน (E1) มีการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ 4 ประเด็นคือ กรรมการโรงเรียน/ชุมชน/หน่วยงานภายนอก/มีอำนาจสูงขึ้นไปด้านการเงิน/งบประมาณ/บุคลากร/หลักสูตรท้องถิ่น (E101) มีธรรมนูญโรงเรียน/พันธกิจชุมชน (E102) การมีโครงการนำร่องสู่จังหวัด (E103) หัวหน้าสถานศึกษามาจากการเลือกตั้ง (E104) ประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุดคือ กรรมการโรงเรียน/ชุมชน/หน่วยงานภายนอก/มีอำนาจสูงขึ้นไปด้านการเงิน/งบประมาณ/บุคลากร/หลักสูตรท้องถิ่น (E101) ซึ่งมีจำนวน 40 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 5.3

5.2 อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกลาง (E2) มีการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกัน 9 ประเด็น ประกอบด้วยสนับสนุน/อำนวยความสะดวกระเบียบ/กำหนดนโยบายส่วนกลาง (E201) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (E202) การแบ่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกลาง (การส่งคนดูงานในท้องถิ่นต่างๆ) (E203) เอกภาพของการบริหาร (ยุบรวมหน่วยงานที่มีความซ้ำซ้อน) (E204) ผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการควรจบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาโท (E205) นโยบายการศึกษาตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผลใช่เปลี่ยนแปลงตามผู้บริหาร (E206) การมีบทลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจังและเป็นธรรม (E207) การกำจัดปัญหาคอรัปชั่น (E208) กระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่ท้องถิ่น (E209) ประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจสูงสุดคือ นโยบายการศึกษาตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผลใช่เปลี่ยนแปลงตามผู้บริหาร (E206) มีจำนวน 34 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 4.5

5.3 การเตรียมครู/พัฒนาครู (E3) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น ดังนี้คือเพิ่มเส้นทางการเรียนครู/คนจบสาขาอื่นมาเรียนเพิ่มเพื่อเป็นครูได้ (E301) เน้นประสบการณ์วิชาชีพเพิ่มขึ้น (E302) เน้นการผลิตครูสำหรับเด็กเฉพาะกลุ่ม (E303) การเพิ่มทักษะบางด้านสำหรับครู (ภาษา คอมพิวเตอร์) (E304) ขยายระยะเวลาการเรียนครู (E305) ส่งเสริมการลาศึกษาต่อ/การอบรม/ดูงาน/สัมมนา (E306) การติดตามผู้เข้าอบรม สัมมนา (E307) บทบาทของศึกษานิเทศก์ (E308) ยกระดับคุณภาพการเรียนครู (E309) และผลิตครูในสาขาที่ขาดแคลน (E310) ในจำนวนนี้มีอยู่ 2 ประเด็นที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุด คือ ยกระดับคุณภาพการเรียนครู (E309) จำนวน 156 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 20.9 และส่งเสริมการลาศึกษาต่อ/การอบรม/ดูงาน/สัมมนา (E306) จำนวน 105 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 14.0

5.4 เป้าหมายการผลิตครู (E4) มีประเด็นย่อยที่แตกต่างกัน 8 ประเด็น ได้แก่ ครูเป็นนักเทคโนโลยี (E401) ครูเป็นนักจิตวิทยา (E402) ครูเป็นนักภาษา (E403) ครูเป็นผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (E404) ครูรักเด็ก/ศรัทธาในวิชาชีพ (E405) ครูมีจิตสำนึกที่ดี/เป็นแบบฉบับทางจริยธรรม (E406) ครูเข้าถึงครอบครัวของเด็กและชุมชน (E407) ครูจบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี (E408) ประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดคือ ครูมีจิตสำนึกที่ดี/เป็นแบบฉบับทางจริยธรรม (E406) นับเป็นจำนวน 104 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 13.9

5.5 การบรรจุ/แต่งตั้ง/ถอดถอน (E5) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย 7 ประเด็น ได้แก่ การมีใบประกอบวิชาชีพ (E501) การบรรจุตามสาขาที่จบ (E502) นักเรียน/ชุมชนมีส่วนแต่งตั้ง/ถอดถอนครู (E503) ครูต้องมีผลงานทางวิชาการ (E504) การมอบหมายหน้าที่/ภาระงานอย่างเหมาะสม (ชั่วโมงสอน งานเสริม) (E505) กระจายครูทั่วทุกพื้นที่อย่างเหมาะสม (E506) และมีกลไกการประเมินครู (ช่วงทดลอง ภายหลังจากบรรจุ) (E507) ประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจมากเป็นพิเศษคือ กระจายครูทั่วทุกพื้นที่อย่างเหมาะสม (E506) จำนวน 51 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 6.8 และการมอบหมายหน้าที่/ภาระงานอย่างเหมาะสม (ชั่วโมงสอน งานเสริม) (E505) จำนวน 27 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 3.6

5.6 มาตรการส่งเสริมการเป็นครู (E6) มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่แตกต่างกัน 8 ประเด็น ได้แก่ ยกเว้นภาษี (E601) เพิ่มเงินเดือน (E602) เพิ่มสวัสดิการ (เบี้ยกั้นการ/ค่ารักษาพยาบาล/การทำงานนอกเวลา) (E603) การนับอายุราชการตั้งแต่เข้าเรียนครู (E604) เปิดโครงการรับนักเรียนเก่ง (ครูทายาท เพชรในคม) (E605) การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู (การยกย่องครูดีเด่น) (E606) การพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม (E607) การลดหนี้สินครู (E608) ประเด็นที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดมี 3 ประเด็นด้วยกันคือ เพิ่มสวัสดิการ (เบี้ยกั้นการ/ค่ารักษาพยาบาล/การทำงานนอกเวลา) (E603) จำนวน 69 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 9.2 เพิ่มเงินเดือน (E602) จำนวน 47 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 6.3 และเปิดโครงการรับนักเรียนเก่ง (ครูทายาท เพชรในคม) (E605) จำนวน 41 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 5.5

5.7 การพัฒนาผู้บริหาร (E7) มีการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกัน 7 ประเด็น ประกอบด้วย การปฐมนิเทศ (E701) การให้ข่าวสารข้อมูล (E702) ระบบการประเมิน/ให้รางวัล (E703) ระบบการโยกย้าย/หมุนเวียนตำแหน่ง (E704) การศึกษาคู่/การสัมมนา/อบรม (E705) การประเมินผู้บริหารเป็นระยะ (E706) การเพิ่มสวัสดิการ (E707) ประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจสูงสุดคือ ระบบการประเมิน/ให้รางวัล (E703) จำนวน 2 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.3 และการศึกษาคู่/การสัมมนา/อบรม (E705) ของผู้ตอบจดหมายในด้านอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกลาง (E2) จำนวน 2 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.3

5.8 การเตรียมครู/พัฒนาครู (E8) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 8 ประเด็นดังนี้คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ดี (E801) เข้าใจสภาพท้องถิ่น (E802) ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ (E803) มีความเป็นประชาธิปไตย/ยุติธรรม (E804) แม่นยำในระเบียบ/กฎเกณฑ์ (E805) มีการบริหาร/จัดการ/วางแผนเป็นระบบ (E806) มีความเป็นผู้นำ (E807) ให้อำนาจการมีส่วนร่วมของผู้ได้บังคับบัญชา (E808) ในจำนวนนี้มีอยู่ 2 ประเด็นที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุด คือ แม่นยำในระเบียบ/กฎเกณฑ์ (E806) จำนวน 12 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.6 และค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ (E804) จำนวน 7 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.9

5.9 โครงสร้างการบริหาร (E9) มีการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกัน 4 ประเด็น ได้แก่ จัดตั้งทบวงการศึกษาระดับพื้นฐาน (E901) จัดตั้งหน่วยงานควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของครู (E902) ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (E903) และสถาบันการศึกษาดำเนินงานเป็นเอกเทศ (E904) ประเด็นที่ประชาชนตระหนักและให้ความสนใจสูงสุดมี 2 ประเด็นคือ จัดตั้งหน่วยงานควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของครู (E902) จำนวน 13 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.7 และลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (E903) จำนวน 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.1

5.10 การระดมทุนจากสังคม (E10) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 6 ประเด็นดังนี้ ภาษี (E1001) การบริจาค (E1002) การจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม (E1003) เงินจากกองทุน (E1004) การจัดหาแหล่งเงินทุนพร้อมตลาด (E1005) และการหารายได้ของสถานศึกษา (E1006) ในจำนวนนี้มีประเด็นที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุด คือ การจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม (E1003) ซึ่งมีผู้ตอบจดหมายเป็นจำนวนมากถึง 108 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 14.4

5.11 การระดมทุนจากผู้รับบริการ (E11) ซึ่งประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ การปรับค่าเล่าเรียน (E1101) การคิดค่าบริการวิชาการต่างๆ (E1102) สำหรับประเด็นการปรับค่าเล่าเรียน (E1101) เป็นประเด็นที่มีผู้แสดงความคิดเห็นมากที่สุดถึง 26 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 3.5

5.12 เป้าหมายการประกันคุณภาพ (E12) ประกอบด้วย 6 ประเด็นย่อยที่แตกต่างกันดังนี้คือ หลักสูตร (E1201) ครู/อาจารย์ (E1202) การบริหาร (E1203) นักเรียน/นักศึกษา (E1204) ผู้จบการศึกษา/บัณฑิต (E1205) และอาคารสถานที่ (E1206) ประเด็นที่ประชาชนสนใจร่วมแสดงความคิดเห็นกันมากได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา (E1204) จำนวน 11 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.5 และผู้จบการศึกษา/บัณฑิต (E1205) จำนวน 7 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.9

5.13 กลไกการประกันคุณภาพ (E13) ประกอบด้วยประเด็นย่อยที่น่าสนใจ 5 ประเด็นดังนี้ อันได้แก่ สื่อมวลชน (E1301) ตัวสถานศึกษาเอง (E1302) หน่วยงานงบประมาณ

(E1303) องค์การอิสระระดับชาติ (E1304) หน่วยงานกลางของรัฐ (E1005) ประเด็นที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุดคือ สื่อมวลชน (E1301) จำนวน 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 33.3 และหน่วยงานกลางของรัฐ (E1005) จำนวน 5 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 0.4

5.14 เทคนิคการประกันคุณภาพ (E14) ซึ่งมีประเด็นย่อย 6 ประเด็นได้แก่ ดัชนีบ่งชี้ (E1401) การรับรองวิทยฐานะ (E1402) รายงานการศึกษาตนเอง (E1403) การตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (E1404) การใช้ผู้ทรงคุณวุฒินอกประเมิน (E1405) และแบบประเมิน/แบบทดสอบมาตรฐาน (E1406) ในประเด็นเทคนิคการประกันคุณภาพ (E14) นี้ มีผู้ตอบจดหมายเป็นจำนวนน้อยมากเพียง 1 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 0.1 ประเด็นนั้นก็คือ แบบประเมิน/แบบทดสอบมาตรฐาน (E1406)

6. กลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) มีผู้เสนอความคิดเห็นทั้งหมดเป็นจำนวน 102 ฉบับ

6.1 การศึกษานอกระบบโรงเรียน (F1) ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ประเด็นอันได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุน กศน. (F101) และขยายการศึกษา กศน. ในหลายระดับ (F102) จากจำนวนผู้ตอบจดหมายทั้งหมดนี้มีประเด็นที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุดคือ ส่งเสริมสนับสนุน กศน. (F101) จำนวน 45 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมาได้แก่ ประเด็นขยายการศึกษา กศน. ในหลายระดับ (F102) จำนวน 12 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 11.8

6.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (F2) ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อยเช่นกันคือ จัดตั้งศูนย์การศึกษาชุมชน (F201) และจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ/แนะแนวอาชีพ (F202 ประเด็นที่ประชาชนสนใจร่วมแสดงความคิดเห็นกันมากได้แก่ จัดตั้งศูนย์การศึกษาชุมชน (F201) เป็นจำนวน 41 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 40.2

จากผลการจัดหมวดหมู่ ลงรหัสข้อมูลจดหมายจำนวน 2,000 ฉบับ ตามคู่มือการลงรหัสเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าประเด็นที่ประชาชนเสนอความคิดเห็นมากที่สุด คือ ประเด็นการจัดการศึกษา (C) และประเด็นการบริหารการศึกษา (E) ส่วนประเด็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B) การเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ (D) และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) มีประเด็นเสนอความคิดเห็นมาน้อย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis, EFA) โดยใช้การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ (principal component analysis, PCA) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอลด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (varimax)

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการจัดหมวดหมู่และลงรหัสข้อมูลลงคหหมาย มาวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ และหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอลด้วยวิธีแวนิแมกซ์ และผู้วิจัยนำเสนอผลสรุปประเด็นการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B) การจัดการศึกษา (C) การบริหารการศึกษา (E) การเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ (D) และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) ตามลำดับดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความคิดเห็นด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B)

2.1.1 องค์ประกอบที่ 1 “โภชนาการแม่และเด็ก” ได้มาจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็น โภชนาการ (B5) และบริการแม่และเด็ก (B6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ -0.8594 และ 0.6943 ตามลำดับ

2.1.2 องค์ประกอบที่ 2 “เลี้ยงลูกให้ดี” ประกอบขึ้นด้วยประเด็นหลัก 2 ประเด็นด้วยกันคือ เรียนรู้วิธีการเลี้ยงลูก (B3) และ บริการสำหรับเด็ก (B4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.7730 และ -0.7483 ตามลำดับ

2.1.3 องค์ประกอบที่ 3 “รู้รักษาสุขภาพจิต” ประกอบด้วยประเด็นหลักเพียงประเด็นเดียวคือ สุขภาพจิต (B8) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9873

2.1.4 องค์ประกอบที่ 4 “หมั่นเสริมสุขภาพกาย” ประกอบด้วยประเด็นหลักเพียง 1 ประเด็นเช่นเดียวกับองค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ นันทนาการ (B7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9919

2.1.5 องค์ประกอบที่ 5 “ครองรักครองเรือน” ได้มาจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็น การเตรียมตัวครองเรือนของคู่สมรส (B1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9971

2.1.6 องค์ประกอบที่ 6 “วางแผนชีวิต” ประกอบด้วยประเด็นหลักเพียงประเด็นเดียวคือ การวางแผนครอบครัว (B2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9971

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความคิดเห็นด้านการจัดการศึกษา (C)

2.2.1 องค์ประกอบที่ 1 “ทิศทางการศึกษา” เกิดจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนใน 2 ประเด็นคือ สิทธิพื้นฐาน (C1) และเป้าหมายหลักของการจัดหลักสูตร (C7) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ -0.6525 และ 0.7484 ตามลำดับ

2.2.2 องค์ประกอบที่ 2 “โอกาสการเรียนรู้” ประกอบขึ้นด้วยประเด็นหลัก 2 ประเด็นด้วยกัน คือ วิธีการคัดคนเข้าเรียนที่ควรยกเลิก (C3) และวิธีการคัดคนเข้าเรียนที่เหมาะสม (C4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.7317 และ 0.6847 ตามลำดับ

2.2.3 องค์ประกอบที่ 3 “จุดเน้นเด็กรุ่นใหม่” ซึ่งเกิดจากการรวมประเด็นหลักในด้านเป้าหมายการจัดการศึกษาระดับบุคคล (C5) และสื่อการสอน/เทคโนโลยีสมัยใหม่ (C11) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.5425 และ -0.6530

2.2.4 องค์ประกอบที่ 4 “การวัดผลการวัดคน” ได้มาจากข้อ เสนอแนะในประเด็นโอกาสในการได้รับการศึกษา (C2) และแนวทางการวัดผลผู้เรียน (C12) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.6667 และ 0.6250 ตามลำดับ

2.2.5 องค์ประกอบที่ 5 “ทรัพยากรการเรียนรู้” ประกอบด้วยประเด็นหลักสำคัญ 2 ประเด็นได้แก่ ทักษะ/วิชาที่ควรเน้น (C8) และทรัพยากรการเรียนรู้ (C10) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.6254 และ 0.7918

2.2.6 องค์ประกอบที่ 6 “กิจกรรมการเรียนรู้” ซึ่งประกอบด้วยประเด็น เป้าหมายการจัดการศึกษาระดับสังคม (C6) และแนวคิดหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (C9) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9102 และ -0.4514 ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความคิดเห็นการเสริมสร้างความสามารถของประเทศ (D)

2.3.1 องค์ประกอบที่ 1 “เทคนิคการเสริมสร้างความสามารถแข่งขัน” ซึ่งประชาชนได้เสนอแนะความคิดเห็นไว้ 2 ประเด็นหลักคือ การพัฒนากำลังคน (D1) และการพัฒนางานวิจัย (D2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9555 และ -0.9225

2.3.2 องค์ประกอบที่ 2 “ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา” ได้มาจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็น การให้บริการแก่ภาคการผลิตต่างๆโดยสถานศึกษา (D3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.9960

2.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความคิดเห็นด้านการบริหารการศึกษา (E)

2.4.1 องค์ประกอบที่ 1 “การผลิตครูที่สนองต่อความต้องการของสังคม” เกิดจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นหลัก 3 ประเด็นดังนี้คือ อำนวยความสะดวกของหน่วยงานกลาง (E2) เป้าหมายการผลิตครู (E4) และการระดมทุนจากสังคม (E10) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.5047, -0.6832 และ 0.6947 ตามลำดับ

2.4.2 องค์ประกอบที่ 2 “การออกนอกระบบของสถานศึกษา” ได้จากการเสนอแนะข้อคิดเห็นของประชาชนในประเด็นการระดมทุนจากผู้รับบริการ (E11) และเป้าหมายการประกันคุณภาพ (E12) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.6331 และ 0.5326 ตามลำดับ

2.4.3 องค์ประกอบที่ 3 “หลักการบริหารและการจัดการ” ซึ่งได้จากข้อเสนอแนะของประชาชนในประเด็น เป้าหมายการพัฒนาผู้บริหาร (E8) โครงสร้างการบริหาร (E9) และเทคนิคการประกันคุณภาพ (E14) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.7772, 0.5239 และ 0.5261 ตามลำดับ

2.4.4 องค์ประกอบที่ 4 “การยกระดับผู้บริหารและสถานศึกษา” ได้มาจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นการพัฒนาผู้บริหาร (E7) และกลไกการประกันคุณภาพ (E13) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.7533 และ 0.5917 ตามลำดับ

2.4.5 องค์ประกอบที่ 5 “ครูยุคใหม่” ประกอบด้วยประเด็นหลักสำคัญเพียงประเด็นเดียว ได้แก่ การเตรียมครู/พัฒนาครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.8966

2.4.6 องค์ประกอบที่ 6 “เกณฑ์การพิจารณาครู” ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็น การบรรจุ/แต่งตั้ง/ถอดถอน (E5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.8599

2.4.7 องค์ประกอบที่ 7 “การยกระดับคุณภาพชีวิตครู” เกิดจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็น การมีส่วนร่วมของชุมชน (E1) และมาตรการส่งเสริมการเป็นครู (E6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ -0.7309 และ 0.5053 ตามลำดับ

2.5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความคิดเห็นด้านกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F)

2.5.1 การปฏิรูปการศึกษาด้านกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) มีเพียงองค์ประกอบเดียวคือ “การศึกษาตลอดชีวิต” เกิดจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือการศึกษานอกระบบโรงเรียน (F1) และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (F2)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ร่วมกับการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ผู้วิจัยสรุปเป็นการเสนอความคิดเห็นจากประชาชนที่สำคัญในด้านการจัดการศึกษา (C) การบริหารการศึกษา (E) และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) ในรูปองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด 10 องค์ประกอบดังนี้คือ 1) องค์ประกอบด้าน “ทิศทางการศึกษา” ประชาชนเสนอแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาว่า การศึกษาควรเป็นการแบบให้เปล่า (ฟรี) 12 ปี ควรมีการขยายการศึกษาสู่ชนบทและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น 2) “โอกาสการเรียนรู้” ประชาชนเสนอให้มีการยกเลิกระบบการสอบเข้า ระบบการสอบเทียบ รวมทั้งระบบเส้นสายในการสอบคัดเลือก โดยการใช้ระบบโควตาสำหรับนักเรียนในชนบท และเกรดเฉลี่ยบวกข้อสอบมาตรฐานแทน 3) “จุดเน้นเด็กรุ่นใหม่” ประชาชนต้องการให้เด็กรุ่นใหม่มีมนุษยสัมพันธ์ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็น 4) “การวัดผลการวัดคน” เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน 5) “ทรัพยากรการเรียนรู้” ควรมีการพัฒนาวัสดุ อุปกรณ์การสอน และส่งเสริมการเรียนรู้โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ 6) “เป้าหมายการผลิตครู” มุ่งเน้นการผลิตครูที่สนองความต้องการของสังคม 7) “เป้าหมายการประกันคุณภาพ” ซึ่งเน้นการประกันคุณภาพที่นักเรียน/นักศึกษา และบัณฑิต 8) “เป้าหมายการพัฒนาผู้บริหาร” ประชาชนเสนอให้มีการพัฒนาผู้บริหารในด้านความเป็นประชาธิปไตย การวางแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ 9) “การเตรียมครู/การพัฒนาครู” เน้นการพัฒนานุเคราะห์ในด้านวิชาการและคุณภาพชีวิต 10) “การศึกษานอกระบบโรงเรียน” ประชาชนให้ความสำคัญกับการขยายการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยในประเด็น ข้อมูลทั่วไป (A) ในภาพรวม และประเด็นการปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B) การจัดการศึกษา (C) การเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ (D) การบริหารการศึกษา (E) และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) สำหรับประเด็นการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 5 ประเด็น ผู้วิจัยจะเริ่ม

อภิปรายผลประเด็นที่มีผู้เสนอความคิดเห็นมากที่สุดไปยังประเด็นที่มีผู้แสดงความคิดเห็นน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดการศึกษา (C) การบริหารการศึกษา (E) และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ (F) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน (B) และการเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ (D) ดังนี้

1. ผลการจัดหมวดหมู่ ลงรหัสข้อมูลจดหมาย ตามคู่มือการลงรหัสเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (จำนวน:ร้อยละ) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป (A) จำนวน 2,000 ฉบับ

1.1 เมื่อพิจารณาข้อมูลทั่วไปในด้าน ข้อมูลผู้ตอบ พบว่า ประชาชนที่ตอบจดหมายส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง (1,020:51.0) ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (602:30.1) ทั้งนี้เนื่องจาก ประชากรของประเทศไทยขณะนี้ มีจำนวนของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เพราะฉะนั้นโอกาสที่ผู้หญิงจะเขียนจดหมายมาร่วมแสดงความคิดเห็นก็มีมากตามไปด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนในเขตกรุงเทพมหานคร จะให้ความสำคัญ กระตือรือร้น และสนใจข่าวสารด้านการศึกษาสูงมาก ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ในเขตกรุงเทพมหานครจะทำได้ง่าย สามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดได้สะดวกกว่า เป็นผลให้ผู้ที่แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นคนในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2 เมื่อพิจารณาข้อมูลทั่วไปในด้าน ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A) ปรากฏว่า ช่วงอายุ (A1) (1,293:64.7) ผู้แสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ ผู้ใหญ่วัยทำงาน (>22-60 ปี) (A105) (523:40.4) รองลงมาเป็น เด็กวัยรุ่น (>12-18 ปี) (A103) (200:15.5) แต่ในทางกลับกัน อาชีพ (A2) (1,181:59.1) ที่ประชาชนกล่าวถึงมากที่สุดคือ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (A207) (584:49.4) รองลงมา คือ ครู/อาจารย์ (A204) (557:47.2) ที่เป็นเช่นนี้ เพราะช่วงอายุของนักเรียนมีหลายช่วงทำให้ความคิดเห็นมีการกระจายมาก เป็นเหตุให้ช่วงอายุ ผู้ใหญ่วัยทำงาน (>22-60 ปี) (A105) ซึ่งมีเพียงช่วงเดียวมีปริมาณมากที่สุด แต่อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า การแสดงความคิดเห็นของประชาชนมุ่งเน้นไปที่การปฏิรูป ครู/อาจารย์ และนักเรียน เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากบุคคล 2 กลุ่มนี้เป็นผู้ที่สัมผัสกับกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง

สำหรับ ลักษณะของกลุ่มผู้ตอบ (A3) (1,032:51.6) ส่วนใหญ่ประชาชนจะกล่าวถึงบุคคลทั่วไป (A301) (849:82.3) ทั้งนี้เนื่องจากคนส่วนใหญ่ของประเทศจะเกี่ยวข้องและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป มีน้อยคนที่ได้สัมผัสหรือใกล้ชิดกับบุคคลค้อยโอกาสทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ จนทำให้ลืมนึกถึงบุคคลกลุ่มนี้ ผู้ซึ่งรอความเห็นอกเห็นใจและการสนับสนุนอย่าง

จริงจังกจากหน่วยงานทางการศึกษา และบุคคลทั่วไป แท้ที่จริงแล้วพวกเขาก็คือสมาชิกหนึ่งในสังคมนี้แต่ถูกมองข้ามไป ถึงเวลาแล้วที่พวกเราควรรีให้ความเอื้ออาทร สนใจพวกเขาเหล่านี้ให้มากขึ้น

ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึงด้าน ประเภทของระดับการศึกษา (A7) (1,012:50.6) ประชาชนให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า (A701) (254:25.1) เป็นจำนวนมากที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่า เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาว ไม่เคยออกไปเผชิญกับโลกภายนอกโดยลำพัง พ่อแม่ทุกคนอยากให้บุตรหลานของตนมีสถานศึกษา สิ่งแวดล้อมและบทบาททางการศึกษาที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับที่สูงกว่านี้ต่อไป

สำหรับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่ผู้ตอบกล่าวถึง (A8) (186:9.3) ส่วนใหญ่ประชาชนจะกล่าวควบคุมกันไปในลักษณะของการเปรียบเทียบ ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (A801) (78:41.9) และเขตชนบท (253:60.0) แต่จะเน้นไปที่การปฏิรูปการศึกษาในเขตชนบท (A902) ทั้งนี้เพราะ เขตชนบทมีความพร้อมในด้านต่างๆ อาทิ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ สื่อการสอนที่ทันสมัย น้อยกว่าในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis, EFA) โดยใช้การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ (principal component analysis, PCA) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรคอนอลด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (varimax)

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ จะเห็นได้ว่า ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษานั้นมีความหลากหลายอยู่มาก อย่างไรก็ตาม ถ้าดูปริมาณจดหมายที่สัมพันธ์กับกลุ่มประเด็นความต้องการในแต่ละด้านแล้ว ก็จะเห็นว่าประชาชนจะให้ความสนใจในเรื่องบางเรื่องเป็นพิเศษ

องค์ประกอบแรกที่ประชาชนให้ความสนใจก็คือ ด้านการจัดการศึกษา ซึ่งมีคนแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวน 1,689 ฉบับ เหตุที่คนเขียนมาร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการจัดการศึกษาก่อนข้างมากน่าจะเป็นเพราะ ปัจจุบันเรามีปัญหาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาก่อนข้างมาก คนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการที่โรงเรียนจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันนั้น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล ชุมชน และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) จึงไม่น่าแปลกใจนักว่า ทำไมจดหมายที่เขียนเข้ามาจึงเป็นเรื่องด้านการจัดการศึกษาเสียเป็นส่วนใหญ่

ถ้ามองลงไปในประเทศนี่ย่อยของการจัดการศึกษา จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้เห็นถึงกลุ่มประเด็นหรือปัจจัยที่ประชาชนให้ความสนใจ ซึ่งค่อนข้างครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมด ซึ่งจะขอจำแนกออกเป็น 6 กลุ่มประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ “ทิศทางการศึกษา” “โอกาสการเรียนรู้” “จุดเน้นเด็กรุ่นใหม่” “การวัดผลและการวัดคน” “ทรัพยากรการเรียนรู้” และ “กิจกรรมการเรียนรู้”

ทิศทางการศึกษา : สิทธิพื้นฐานคู่ขนานภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในประเทศนี่ย่อยของประเทศเหล่านี้มีเรื่องที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็น ควรแก่การอภิปรายในแง่ของความสอดคล้องระหว่างประเด็นเหล่านี้ กับกระแสความเคลื่อนไหวของการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน อาทิ ในองค์ประกอบย่อยที่ 1 ที่ว่าด้วยทิศทางการศึกษา : สิทธิพื้นฐานคู่ขนานภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 2 เรื่องคือ เรื่องสิทธิพื้นฐานให้ประชาชนได้เรียนฟรี 12 ปี และเรื่องการเปลี่ยนแนวทางการจัดหลักสูตรให้มาเน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่มีน้ำหนักองค์ประกอบค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสนใจเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปี ซึ่งผลักดันโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) หรือเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ผลักดันให้มีการทำหลักสูตรท้องถิ่นออกมามากขึ้น หรือแม้แต่ว่าระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยก็มีนโยบายส่งเสริม มีหลักสูตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละภาค ดังนั้นประเด็นความต้องการของประชาชนเรื่องหลักสูตรที่สนองต่อความต้องการของท้องถิ่นนั้น อาจจะเรียกได้ว่า กระแสความเคลื่อนไหวการปฏิรูปการศึกษาของหน่วยงานของรัฐต่างๆ พยายามตอบสนองความต้องการของประชาชนได้คืออยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม สำหรับประเด็นที่ได้รับการเรียกร้องมากที่สุดคือ การขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปีนั้น ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาอยู่ และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่าการขยายการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี จะตีความครอบคลุมเพียงใด ซึ่งจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและการสำรวจความต้องการของประชาชนจริงๆ นั้นการเรียนฟรี 12 ปีนั้น ต้องการหมายรวมให้ไปถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นั่นคือหมายรวมตั้งแต่ชั้น ป.1-ม.6 แต่ในวงวิชาการนั้นยังมีการทบทวนกันอยู่ โดยมีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่เชื่อว่ารัฐน่าจะลงทุนกับเด็กเล็กให้มากเพราะเป็นช่วงพัฒนาการของชีวิตที่สำคัญมาก ซึ่งโดยนัยนี้การขยายการศึกษาเป็น 12 ปีน่าจะครอบคลุมตั้งแต่ระดับปฐมวัยเป็นต้นไป ปัจจุบันยังคงไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่า การขยายการศึกษาภาคบังคับ 12

ปี ตีความในแบบใด จุดนี้อาจเป็นประเด็นซึ่งเป็นปัญหาได้ระหว่างทำที่ของรัฐบาลและความต้องการของประชาชน เนื่องจากรัฐบาลกำลังประสบกับปัญหาความฝืดเคืองทางการเงินของประเทศ อาจเป็นข้อจำกัดที่ทำให้รัฐบาลไม่อาจสนองตอบต่อสิ่งที่ประชาชนต้องการได้ (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539)

โอกาสการเรียนรู้: เพิ่มช่องทางหลากหลายผ่อนคลายการแข่งขัน

องค์ประกอบที่ 2 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงวิธีการคัดเลือกคนเข้าเรียนในระดับต่างๆ อาทิ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ซึ่งเน้นเรื่องการสอบเข้า ระบบเส้นสาย และแป๊ะเจี๊ยะต่างๆ ตลอดจนการสอบเทียบของนักเรียนนอกระบบ ไปกระทั่งถึงเรื่องแนวทางการสอบที่ไม่เปิดโอกาสให้กับนักเรียนในชนบทเท่าที่ควร

ประเด็นความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการให้โอกาสการศึกษา ในการสอบคัดเลือกนั้น มีนักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึงเรื่องความไม่เป็นธรรมทางการศึกษา อันเกิดจากวิธีการคัดเลือกว่า การคัดเลือกนั้นจะเพิ่มข้อได้เปรียบกับเด็กที่เก่ง ผู้ซึ่งเป็นลูกหลานของชนชั้นกลางที่มีโอกาสเข้าเรียนโรงเรียนในเมือง และมีโอกาสแข่งขันในระดับที่สูงกว่าเด็กในชนบท หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า ในระบบการคัดเลือกที่เป็นอยู่ทำให้การศึกษาเป็นเรื่องของชนชั้น แต่ไม่ใช่เครื่องมือขยับชนชั้นทางสังคมที่แท้จริง (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) เพราะฉะนั้น ประเด็นที่ประชาชนเรียกร้องมาในเรื่องการปรับระบบการคัดเลือกคนนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นปัญหาเรื้อรังที่สะสมมาในระบบการศึกษาค่อนข้างนานและควรได้รับการแก้ไข

ถ้าพิจารณาในเรื่องการสอบคัดเลือก ขณะนี้มีความตื่นตัวอย่างมากในการที่จะสนองต่อความต้องการของประชาชน แต่ในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับใหม่นั้น เคยมีการเสนอแนวคิดถึงขั้นที่ว่าจะให้ปรับระบบการวัดผลในโรงเรียนทั้งหมด โดยใช้เทคนิควิธีการอื่นแทนการสอบ เช่น กรณีการใช้แฟ้มสะสมงาน (portfolio) (อุทุมพร จามรมาน, 2541) แต่ก็ยังเป็นเทคนิคใหม่ที่มีความเข้าใจตรงกันน้อย การใช้เกรดเฉลี่ยสะสมบวกกับข้อสอบมาตรฐาน อาจเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้มีการพัฒนาเทคนิคหรือวิธีการที่เป็นที่ยอมรับขึ้นมาทดแทน นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการก็มีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถพิเศษเฉพาะทาง (scholastic aptitude test) หรือ SAT แต่ก็ต้องใช้เวลา ทบวงมหาวิทยาลัยเองก็จะมีการยกเลิกระบบการสอบเอนทรานซ์ในอนาคตข้างหน้าก็ยังสามารถไปได้ทีละขั้น โดยในปีแรกจะให้นำหนักกับเกรดเฉลี่ยชั้น ม.ปลาย แคร์้อยละ 10 เท่านั้น กว่าที่จะมีระบบการสอบคัดเลือกที่ใช้เกรดเฉลี่ยสะสมบวกการใช้ข้อสอบมาตรฐานเข้ามาแทนที่ระบบการสอบเอนทรานซ์ ก็คงใช้เวลาหลาย

ปีที่เดียว (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) ดังนั้น เรื่องที่ประชาชนอยากเห็นการปรับปรุงระบบการวัดผลการคัดเลือกคนในระดับต่างๆ คงเป็นเรื่องไม่่ง่ายนัก หน่วยงานต่างๆ ต้องเร่งรัดการปฏิรูปเรื่องนี้ให้เร็วขึ้น

ประเด็นสุดท้ายที่อยู่ในความสนใจของประชาชนเช่นกันคือ เรื่องระบบการสอบคัดเลือกคนเข้าเรียนคือ นอกจากการปรับปรุงแนวทางการสอบคัดเลือกในระดับต่างๆแล้ว การศึกษาทุกระดับควรมีแนวทางการคัดเลือกที่หลากหลายขึ้นด้วย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาน่าจะมีแนวทางที่เปิดกว้างสามารถรับคนเข้าเรียนได้หลายๆ ทาง ทั้งที่จบ มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา หรือบุคคลที่เรียนมาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน คนที่ทำงานแล้ว ตลอดจนการมีระบบการเทียบโอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537) หากสามารถทำได้ดังนี้คนไม่ว่าจะมีเส้นทางชีวิต เส้นทางการทำงานอย่างไร หรือได้รับการศึกษาแบบใดก็มีโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ง่ายขึ้น ทำให้มีผลกระทบทั้งในแง่ที่เด็กๆ และเยาวชนจะมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น และลดสภาวะการแข่งขันในระบบการศึกษาลงโดยปริยาย กล่าวโดยสรุปเรื่องระบบการคัดเลือกคนเข้าเรียนในส่วนที่ประชาชนเรียกร้องไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกระบบเส้นสาย ระบบการสอบเข้า ระบบการสอบเทียบของนักเรียนในระบบ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญแต่ยังคงมีความไม่แน่นอนว่าหน่วยงานของรัฐจะสนองความต้องการประการนี้ของประชาชนได้เพียงไร ด้วยเหตุผลของความไม่พร้อมในเชิงเทคนิควิธีการที่จะเข้ามาทดแทนการวัดผลโดยการสอบแบบเดิมตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

จุดเน้นเด็กรุ่นใหม่ : คุณธรรมนำเทคโนโลยี

สำหรับองค์ประกอบที่เป็นข้อเรียกร้องของประชาชนที่ชัดเจนมากคือ คุณลักษณะทางสังคมและจริยธรรมของเด็กรุ่นใหม่ที่น่าจะได้รับการเน้นหนักมากขึ้น ได้แก่เรื่องระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความขยัน หรือประเด็นสื่อการสอนและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่จะเข้ามาส่งเสริมการเรียนการสอนและการพัฒนาบุคคลได้ดีขึ้น คุณลักษณะทางสังคมและจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องที่พูดกันมานานตั้งแต่สมัยคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาปี พ.ศ. 2517 ที่ต้องการสร้างสมาชิกของสังคมที่มีค่า เรื่อยมาจนถึงการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเสนอของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (2539) ต่างก็เน้นเรื่องคุณลักษณะทางสังคมและจริยธรรมที่กล่าวมาทั้งสิ้น

ดังนั้นประเด็นความสำคัญของเรื่องนี้ จะมีความเป็นไปได้เพียงไรที่จะสนองหรือเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้เข้ามาเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์นี้ ซึ่งถ้ามองกลับไปในรอบ

20 กว่าปี ตั้งแต่มีข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาเมื่อปี 2517 นั้น จะเห็นได้ว่าความพยายามที่จะเสริมคุณลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เหตุผลก็น่าจะเป็นเพราะกระแสการศึกษาในช่วงหลังๆ ไปเน้นทางด้านวัตถุ การสร้างกำลังคนเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศอยู่มาก เน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลัก การให้ความสำคัญทางจิตใจ สังคม คุณธรรม จริยธรรม จึงย่อห้อยลง ดังนั้นกระแสในเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ไปส่งเสริมเรื่องดังกล่าวจะเป็นไปได้ยาก นอกเสียจากว่า มีการนำวิชาเหล่านี้บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ เพื่อจะได้ผลิตคนเก่งและดีไปด้วยกัน (เสน่ห์ จามริก, 2537)

อย่างไรก็ตาม ได้มีความคิดริเริ่มดีๆ ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาบางแห่งที่พยายามเน้นเรื่องทางสังคม คุณธรรม จริยธรรมมากขึ้น เช่น กรณีเสฐียรธรรมสถาน กรณีโรงเรียนรุ่งอรุณ ซึ่งสอนในแนวมุขนิยม (neo-humanist) จะเน้นเรื่องทางจิตใจ สังคม คุณธรรม จริยธรรมค่อนข้างมาก (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2541) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้จัดทำโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา และโครงการคนรุ่นใหม่ไร้คุณธรรม โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องชี้นำทางให้ปัญญาชนนำไปคิดและปฏิบัติด้วยตนเอง (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

กระแสการปฏิรูปการศึกษาปัจจุบันจึงน่าจะเป็นความพยายามที่จะเปิดกระแสนำร่องนวัตกรรมใหม่ๆ มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ขยายผลความคิดริเริ่มดีๆ เหล่านี้ให้ออกสู่วงกว้างมากขึ้น เพื่อที่ว่าสักวันหนึ่งเราสามารถสร้างกระแสเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรการสอนแนวใหม่ที่เน้นทางด้านนี้มากขึ้น

นอกจากเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของเด็กรุ่นใหม่ที่ประชาชนได้เน้นย้ำกันเข้ามามากแล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่ได้รับการเน้นหนักตามมากคือ ความสามารถด้านเทคโนโลยี การเรียนรู้สมัยใหม่ที่ประชาชนมักมองว่าเด็กรุ่นใหม่ต้องเก่งและใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ได้อย่างคล่องแคล่ว ในเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้ เช่น เคมิลทีวี มัลติมีเดีย ดาวเทียม คอมพิวเตอร์ ก็เช่นเดียวกัน ได้มีความพยายามจากหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีเป้าหมายที่จะทำโครงการเครือข่ายโรงเรียน (school net) โดยติดตั้งอินเทอร์เน็ตให้กับโรงเรียนนับพันโรงเรียนในระย 3-4 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นความพยายามที่ดี (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2541) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ มีการลงทุนกว่า 30,000 ล้านบาท ในการที่จะจัดซื้อคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียนประถมในต่างจังหวัด นับเป็นความเคลื่อนไหวที่มีการตอบสนองแนวโน้มในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม เรื่องเทคโนโลยีการสอนสมัยใหม่ก็ยังเป็นปัญหาอยู่มาก ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาการพัฒนาครูให้รู้จักการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม กรณีการจัดซื้อคอมพิวเตอร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ถึงแม้จะเป็นการริเริ่มที่ดีก็ตามแต่ก็มีจุดอ่อนอยู่มาก โดยเฉพาะงบประมาณที่ใช้จัดซื้อนั้น ไม่ได้จัดงบไว้สำหรับการพัฒนาหรืออบรมครูเลย เพราะฉะนั้น

ปัญหาตอนนี้ก็คือ ครูไม่สามารถที่จะพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้ได้ดีเท่าที่ควร ทางแก้ที่น่าจะทำได้คือ การลงทุนพัฒนาครูอย่างจริงจัง ลงทุนในการพัฒนาซอฟต์แวร์ (software) หรือโปรแกรมสำเร็จรูป และจัดอบรมครูอย่างต่อเนื่องให้ใช้โปรแกรมเหล่านี้เป็น หรือสามารถเขียนโปรแกรมง่ายๆ ขึ้นใช้ได้ ขณะเดียวกันก็ใช้กลยุทธ์เครือข่ายในการที่จะขยายผลจากกลุ่มครูที่มีความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเหล่านี้ ให้เป็นต้นแบบหรือผู้นำในการฝึกอบรมให้ครูอื่นต่อไป (สกส., 2539) ถ้าสามารถทำได้เช่นนี้ ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีก็จะเป็นไปในแบบที่ประชาชนต้องการรวดเร็วยิ่งขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ใหม่ : ความต้องการการศึกษาที่สัมผัสความเป็นจริง

ส่วนองค์ประกอบย่อยอื่นๆ ในด้านการจัดการศึกษา ได้แก่เรื่อง “การวัดผลการตัดสิน” “ทรัพยากรการเรียนรู้” และ “กิจกรรมการเรียนรู้” แม้จะมีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่าองค์ประกอบอื่นๆ ที่ได้กล่าวมา และเมื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงองค์ประกอบย่อยเหล่านี้เข้าด้วยกัน ก็จะนำไปสู่แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งเป็นประเด็นที่จะไปตอบสนองความต้องการด้านอื่นๆ ด้วย เช่นการขยายโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมการทำหลักสูตรท้องถิ่น ปัจจุบันรูปแบบการเรียนการสอนยังคงเป็นวิธียึดครูเป็นศูนย์กลาง เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลักค่อนข้างมาก ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วแม้จะมีการขยายโอกาสทางการศึกษา มีหลักสูตรท้องถิ่น แต่ไม่มีการเปลี่ยนวิธีการสอนหลักสูตรคงให้ประโยชน์แก่ผู้เรียน และชุมชนได้ไม่คุ้มค่า ถ้าจะทำหลักสูตรท้องถิ่นต้องเน้นให้เด็กในท้องถิ่นนั้น คิดเรื่องท้องถิ่นเป็น ทำงานให้ท้องถิ่นเป็น แก้ปัญหาให้ท้องถิ่นได้ มีรูปแบบการสอนใหม่ที่เน้นให้เด็กได้มีโอกาสออกไปสัมผัสปัญหานอกห้องเรียน สัมผัสปัญหาของชุมชนมากขึ้น เช่น การสอนนิเวศน์ในนาข้าว ของโรงเรียนวัดหนองหมู จังหวัดนครสวรรค์ ที่พาเด็กลงไปเดินในท้องไร่ท้องนา ให้เด็กได้สำรวจความเป็นไปทางธรรมชาติในท้องนา (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2541) แบบฝึกป้าชุมชนที่โรงเรียนบ้านสันมะเค็ด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหลักสูตรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มีรูปแบบการสอนโดยให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ หลักสูตรสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสีเขียว ที่โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2541) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมเรื่องการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งหากมีการขยายเครือข่ายงาน ขยายความคิดในลักษณะนี้ออกไป ทำให้เรื่องขยายโอกาสทางการศึกษาก็ดี การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นก็ดี เป็นสิ่งซึ่งได้

ประโยชน์เต็มที่มาเพิ่มขึ้น ถ้าพึงการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็น 12 ปีนั้น หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนแล้วก็คงจะไม่มีอะไรดีขึ้น นอกจากเป็นเพียงการเก็บเด็กไว้ในโรงเรียนให้นานขึ้นเท่านั้นเองแต่ไม่ได้ทำให้เด็กเก่งขึ้นแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่หน่วยงานต่างๆ น่าจะเน้นหนักและพยายามที่จะปฏิรูปกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

ปฏิรูปการบริหาร : เริ่มต้นและจบลงที่ครู

องค์ประกอบหลักที่ประชาชนให้ความสนใจมากอีกด้านหนึ่ง มีคนเขียนจดหมายมาเป็นจำนวน 748 ฉบับ ได้แก่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา จากองค์ประกอบที่ได้จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับครูเป็นส่วนใหญ่ เช่น การผลิตครู แนวทางการพัฒนาครูรุ่นใหม่ เกณฑ์การประเมินผลครู ไปจนถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตครู ซึ่งตรงนี้เห็นได้ชัดเจนว่า ปัญหาเรื่องครูเป็นปัญหาที่อยู่ในใจอยู่ในความเป็นห่วงของประชาชนค่อนข้างมาก โดยมีองค์ประกอบย่อยที่วิเคราะห์ออกมาได้ถึง 4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องครูดังที่กล่าวมาแล้ว

ประเด็นเรื่องการปฏิรูปครู ก็เป็นเรื่องซึ่งวงการปฏิรูปการศึกษาพูดกันค่อนข้างมากเช่นกัน และครอบคลุมในสิ่งซึ่งประชาชนเรียกร้องทั้งสิ้น ปัจจุบันมีข้อเสนอดีๆ มากมาย ที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ เช่น

1). แนวทางการผลิตครูรุ่นใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะหลังไหลมากขึ้น ให้คนที่จบปริญญาตรีในสาขาต่างๆ มาเรียนเพิ่มอีกขึ้นอีก 1 ปี แล้วออกไปเป็นครู หรืออาจจะเป็นการขยายหลักสูตรครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จาก 4 ปี เป็น 5 ปี การเปิดโอกาสให้มีคนในวงวิชาชีพหรือภาคการผลิตต่างๆ เข้ามาเป็นครูพิเศษมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ได้ครูดุติ หลากหลายและมีคุณภาพดี (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

2). โครงการครูแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นทางการพัฒนาครู และการยกระดับฐานะของครู โดยมีการพัฒนาครูต้นแบบเกิดขึ้น ซึ่งครูที่จะได้รับคัดเลือกไปเป็นครูต้นแบบนี้ นอกจากจะได้เงินสมนาคุณเป็นรายเดือนแล้วยังได้เงินวิจัย และงบอุดหนุนที่จะไปสร้างเครือข่ายครูของตนเอง เพื่อที่จะขยายผลงานดีๆ ที่ครูต้นแบบแต่ละคนได้ทำไว้ไปยังครูคนอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงมากขึ้น ซึ่งมาตรการดังกล่าว เป็นการกระตุ้นการพัฒนาครูที่ดีสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ทำให้ครูได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมมากขึ้นด้วย

3). ในแง่ของการประเมินผลเรื่องการประกันคุณภาพครู ก็มีข้อเสนอเกิดขึ้นหลายประการ อาทิ ให้มีการสอบใบประกอบวิชาชีพครูเข้าทำงาน นับเป็นมาตรการที่ทำให้ครูบรรจุใหม่มี

คุณภาพมากขึ้น หรืออาจจะรวมถึงครูประจำการ ซึ่งอาจจะมีการกำหนดให้มาขอต่อใบประกอบวิชาชีพก็ได้ ดังนั้นตัวครูเองจะต้องมีการปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ (คณะกรรมการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) โดยสรุปแล้วประเด็นเรื่องครูเป็นเรื่องที่ประชาชนให้ความสำคัญค่อนข้างมาก เพราะครูในปัจจุบันมีคุณภาพด้อยลง และทีมปฏิรูปการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอยู่ไม่น้อย โดยหามาตรการที่น่าสนใจ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ถ้าวิเคราะห์ปัญหาของตัวครูแล้วก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะคุณภาพครูค่อนข้างจะผูกโยงกับค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู ในรอบ 80 ปีที่ผ่านมา แต่เดิมครูถูกมองว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ เป็นปูชนียบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องนั้น ปัจจุบันค่านิยมนี้ตกต่ำลงคนเริ่มเห็นคุณค่าของวิชาชีพน้อยลง ซึ่งเรื่องนี้ก็เกี่ยวข้องกับสถานะทางเศรษฐกิจของครูด้วย ปัจจุบันเงินเดือนครูเมื่อเทียบกับเงินเดือนในวิชาชีพอื่นๆ มีค่อนข้างน้อย หากเปรียบเทียบกับประเทศอื่น จะเห็นได้ว่าเงินเดือนครูของประเทศไทยค่อนข้างต่ำ นั่นคือหากพิจารณาเงินเดือนวิชาชีพอื่นโดยเฉลี่ยเป็น 100 ส่วน ครูอาจจะอยู่ที่ 60-70 ส่วนเท่านั้น ในขณะที่สหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่น เป็นภาพที่ตรงกันข้ามถ้าจะเทียบเงินเดือนวิชาชีพอื่นๆ โดยเฉลี่ยเป็น 100 ส่วน เงินเดือนครูจะอยู่ประมาณ 110-120 ส่วน แปลว่าสถานะทางเศรษฐกิจของครูค่อนข้างดี หรือไม่ได้อดน้อยกว่าวิชาชีพอื่น เด็กรุ่นใหม่ย่อมจะมีแรงจูงใจที่จะมาทำงานเป็นครูมากขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) มาตรการปฏิรูปครูที่กล่าวมาทั้งหมดจะได้ผลเต็มที่และสนองสิ่งที่ประชาชนต้องการ คงต้องร่วมกันแก้ไขทั้งระบบตั้งแต่การรณรงค์สร้างภาพลักษณ์ใหม่ในวิชาชีพครู การปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครู การแยกรวมบัญชีเงินเดือนครู จากข้าราชการพลเรือน (กพ.) มาเป็นบัญชีเงินเดือนของข้าราชการครู (กค.) สิ่งเหล่านี้เมื่อประเทศของเรามีความพร้อมน่าจะหยิบยกประเด็นเหล่านี้มาพิจารณา เพื่อจะสามารถแก้ปัญหาเรื่องครูได้อย่างจริงจังต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

ปฏิรูปการบริหาร : เส้นทางมหาวิทยาลัยนอกระบบ

อีกเรื่องหนึ่งที่มีการพูดถึงมากเช่นกัน คือการบริหารงานการศึกษา ได้แก่ เรื่องการออกนอกระบบของสถานศึกษา ซึ่งค่อนข้างเน้นหนักไปที่ระดับอุดมศึกษา ในเรื่องนี้เป็นสิ่งซึ่งปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวเป็นรูปธรรมมากที่สุด สืบเนื่องจากข้อตกลงกับ Asian Development Bank (ADB) ซึ่งรัฐบาลไทยตกลงที่จะผลักดันมหาวิทยาลัยทั้งหมดออกจากระบบราชการภายในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ซึ่งมีมานานแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.

2506 จึงมีการสัมมนามหาวิทยาลัยที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การสัมมนามหาวิทยาลัยที่สวทศนิเวศ ถึง 3 ครั้ง พุคถึงการออกนอกระบบของมหาวิทยาลัย จนมีข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. 2513 แต่อย่างไรก็ตามโค่นกระแสการเมืองสมัยจอมพลถนอมและจอมพลประภาส ทำให้ความพยายามนั้นไม่สำเร็จ ได้แต่เพียงการตั้งทบวงมหาวิทยาลัยขึ้น ในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นการลดแรงกดดันของการนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ และในการตั้งทบวงมหาวิทยาลัยในครั้งนั้น ก็ยังสนองเจตนารมณ์ดังกล่าวได้ไม่เต็มที่ เพราะทบวงมหาวิทยาลัยยังมีฐานะเป็นหน่วยราชการอยู่ ถึงแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติปฏิบัติราชการทบวงมหาวิทยาลัยของตนเองก็ตาม แต่ก็สร้างความคล่องตัวให้แก่มหาวิทยาลัยได้เพียงระดับหนึ่ง เช่นมีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ก.ม.) มหาวิทยาลัยหรือคณะกรรมการมหาวิทยาลัยเกิดขึ้น เพื่อดูแลการบริหารงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเป็นการเฉพาะก็ตาม แต่ก็ยังไม่ไปสู่เป้าหมายในอุดมคติที่จะให้มหาวิทยาลัยเป็นอิสระจากระบบราชการแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ, 2540)

นับจากการตั้งทบวงมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2515 กว่าที่กระแสการนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการจะประสบผลสำเร็จนั้นก็เกือบ 20 ปี ต่อมา คือ ในปี พ.ศ. 2533 จึงได้มีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเกิดขึ้น เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการเป็นแห่งแรก ตามด้วยมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในปี พ.ศ. 2535 หลังจากนั้น ในสมัยรัฐบาลของนายกรัฐมนตรื อานัน ปันยารชุน ได้มีการผลักดันมหาวิทยาลัยทั้ง 16 แห่ง ออกจากระบบราชการด้วยปรากฏว่า มีการปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรไปก่อน ร่างกฎหมายการมหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ ทั้ง 16 แห่ง จึงไม่สามารถเสนอเข้าที่ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรได้ทัน ดังนั้นความพยายามที่จะนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการจึงชะงักงันไปช่วงหนึ่ง อย่างไรก็ตามความพยายามสืบทอดเจตนารมณ์ดังกล่าวประสบความสำเร็จในช่วงที่เกิดปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ และทาง ADB ยื่นมือให้ความช่วยเหลือ โดยมีข้อผูกมัดคือให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ นับเป็นปัจจัยหลักค่นที่ทำให้ความพยายามกว่า 30 ปี ประสบความสำเร็จขึ้นมาได้

อย่างไรก็ดี ในเรื่องการนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักกรณีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นมหาวิทยาลัยดั่งใหม่ มีการพัฒนาระบบบริหารที่ไม่เป็นราชการขึ้นมาใหม่ โดยที่ไม่ได้มีระบบราชการเดิมติดค้างอยู่ เพราะฉะนั้น ในกรณี 2 มหาวิทยาลัยนี้ เป็นกรณีที่ไม่ยุ่งยากนักของการวางระบบบริหาร ส่วนกรณีมหาวิทยาลัยที่เหลือ ยังเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่อยู่ในระบบราชการอยู่ การที่จะผลักดันการออกนอกระบบราชการนั้น คงต้องมีการเตรียมการกันค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปรับปรุงระบบบริหาร การประกันคุณภาพการดำเนินงานด้านต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้การออกนอกระบบ

ราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นดังกล่าวก็สอดคล้องกับข้อคิดเห็นของประชาชนที่เรียกร้องมา โดยเฉพาะ เรื่องการประกันคุณภาพ น่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่หน่วยงานหรือมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องจะหยิบไปพิจารณา เพราะกระบวนการเตรียมการออกนอกระบบราชการ เรื่องสำคัญที่สุดที่จะต้องทำคือ การวางระบบประกันคุณภาพ เพื่อเป็นหลักประกันว่า เมื่อมหาวิทยาลัยได้รับอิสระเพิ่มสูงขึ้นแล้ว ยังมีความสามารถรับการตรวจสอบจากภายนอกได้ สามารถแสดงผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ปฏิรูปการบริหาร : ผู้รับบริการต้องร่วมรับภาระมากขึ้น

อีกประเด็นที่น่าสนใจที่ประชาชนเรียกร้องมาคือ การระดมทุนจากผู้รับบริการมากขึ้น นับเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึง ในแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ทั้งแผนพัฒนาอุดมศึกษา ระยะที่ 7 และ 8 แต่มีข้อที่น่าสังเกตก็คือ การออกนอกระบบราชการไม่ได้หมายความว่ามหาวิทยาลัยต้องแสวงหาทรัพยากรมาใช้ในการดำเนินการเอง มหาวิทยาลัยที่ออกนอกระบบราชการนั้น ยังต้องพึ่งพิงรัฐบาลอยู่ และโดยภารกิจเป้าหมายการทำงานของมหาวิทยาลัยยังเหมือนเดิม คือ การตอบสนองความต้องการของสังคม ดังนั้น เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้การอุดหนุนมหาวิทยาลัยเหล่านี้เพียงพอค้ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) นอกจากนี้ในระยะยาว การระดมทุนจากผู้รับบริการก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ทำให้มหาวิทยาลัยมีรายได้มากขึ้นและพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐน้อยลงตามลำดับ

นอกจากนี้แล้วการระดมทุนจากผู้รับบริการมากขึ้น โดยผู้เรียนอาจรับผิดชอบค่ารับบริการครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายจริง เป็นการสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษาได้มากขึ้น เพราะปัจจุบันการคิดค่าใช้จ่ายในระดับอุดมศึกษายังต่ำกว่าที่เป็นอยู่ค่อนข้างมาก ในขณะที่ผู้รับบริการในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนชั้นกลางมีฐานะดีพอสมควร จึงกลายเป็นว่ารัฐบาลอุดหนุนให้ผู้ซึ่งมีความได้เปรียบในสังคมอยู่แล้วได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ในระยะยาวการระดมทุนจากผู้รับบริการจึงจะต้องมีมากขึ้น และจะเป็นมาตรการที่จะสร้างความเป็นธรรมในการใช้จ่ายทรัพยากรมากขึ้น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533) และเงินทรัพยากรที่รัฐบาลประหยัดได้ในส่วนนี้ก็สามารนำไปลงทุนในการศึกษาในระดับอื่นๆ เช่น การศึกษาในระดับประถมและมัธยมได้มากยิ่งขึ้น

ปฏิรูปการบริหาร : การรื้อปรับโครงสร้าง วางรูปแบบการศึกษาท้องถิ่น

เรื่องสุดท้ายที่ได้รับการพูดถึงจาก 7 องค์ประกอบ คือ ประสิทธิภาพของการจัดการในโรงเรียนและสถานศึกษา และการพัฒนาผู้บริหาร ทั้ง 2 เรื่องนี้ เป็นสิ่งที่ได้รับการเน้นหนักค่อนข้างมากโดยเฉพาะเรื่องโครงสร้างการบริหาร ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีการตั้งคณะกรรมการปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหารการศึกษาโดยมี ศ.ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน เป็นประธาน ซึ่งมีข้อเสนอเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2541) รวมถึงการให้อำนาจและมีส่วนร่วมแก่ประชาชนและชุมชน เข้ามาร่วมบริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่นมากขึ้นด้วย (เสนห์ จามริก, 2537) หากข้อเสนอนี้ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจะเป็นรูปธรรม ก็จะเป็นการเปิดศักราชใหม่ของการบริหารการศึกษา เพราะทำให้ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีสิทธิมีส่วนในการบริหารการศึกษามากขึ้น และทำให้โรงเรียนมีอำนาจในการจัดการการศึกษาเพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งก็จะสอดคล้องกับที่ประชาชนเรียกร้องมา

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการปรับด้านการบริหารงานนี้ การเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ก็เป็นเรื่องจำเป็น เช่นการวางรูปแบบการจัดการแนวใหม่ที่มีความเป็นระบบระเบียบ เทคนิคการประกันคุณภาพ การประเมินผล การรักษามาตรฐานต่างๆ ตลอดจนแนวทางการปฏิรูปโครงสร้างการบริหาร ที่เน้นให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร การตรวจสอบการทำงานของโรงเรียนและชุมชนได้มากขึ้น ทั้งในรูปของกรรมการโรงเรียนและกรรมการศึกษาส่วนท้องถิ่น

เรื่องที่จะดูเป็นปัญหาเดียวในเรื่องโครงสร้างการบริหารก็คือ การบริหารจัดการที่มีลักษณะรวมศูนย์ ขาดการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยงานระดับล่าง ตลอดจนวัฒนธรรมการบริหารงานในระบบราชการที่สะสมกันมา และแก้ไขค่อนข้างยาก ในเวทีการปฏิรูปการศึกษาหลายแหล่งได้กล่าวถึงการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การพัฒนาผู้บริหาร การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและพฤติกรรมกรรมการบริหารเป็นเรื่องที่จำเป็นและยากที่จะเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) คงเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาดำเนินการควบคู่ไปกับการค่อยๆ ปรับระบบและโครงสร้างการบริหาร การกระจายอำนาจไปสู่ฐานโรงเรียนมากขึ้น

สำหรับประเด็นการปฏิรูปการศึกษาที่ยังไม่ได้กล่าวถึงอีก 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน การเสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ และกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ ทั้ง 3 ประเด็นนี้จะมีประชาชนให้ความสนใจน้อยเมื่อเทียบกับ 2 ประเด็นที่กล่าวมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตามประเด็นเหล่านี้ก็มีความสำคัญและอยู่ในความสนใจของประชาชน

และควรที่จะได้รับการตอบสนองเช่นกัน เรื่องแรกที่ควรหยิบยกขึ้นมาคือ กลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ

การศึกษาตลอดชีวิต : กฤษฎ์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในด้านกลไกการกระจายโอกาสรูปแบบต่างๆ พบว่ามีประชาชนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นเป็นจำนวน 102 ฉบับ มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 2 เรื่องได้แก่ “การศึกษานอกระบบโรงเรียน” และ “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน”

จากผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบ จะเห็นได้ว่าประชาชนได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสแก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งอาจจะมีข้อจำกัดในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ เวลา หรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม ได้มีโอกาสเข้ารับศึกษามากขึ้น ซึ่งขณะนี้กรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการก็ได้ตระหนักและเห็นถึงความจำเป็นในเรื่องนี้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากมีการขยายการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ด้วยการขอใช้สถานที่ของสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการพบกลุ่ม ในทำกิจกรรมการเรียนการสอนทุกวันอาทิตย์ โดยมีการติดตั้งงานดาวเทียมเพื่อการศึกษาทางไกล นับว่าเป็นเรื่องที่ดีที่คอยกระตุ้นให้คนรักการศึกษา รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งช่วยยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น ตอบสนองการรับเข้าทำงานของสถานประกอบการต่างๆ ที่มีการกำหนดความรู้ขั้นต่ำของลูกจ้างสูงขึ้น ดังนั้น การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นสิ่งรองรับและแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี (เสน่ห์ จามริก, 2537)

อย่างไรก็ตามถึงแม้การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะมีข้อดีอยู่หลายประการแต่ก็มีข้อติดขัดและเป็นที่วิพากวิจารณ์กันมากในเรื่องของควมด้อยคุณภาพของนักศึกษาที่จบออกมา จากกระแสน้ำที่ว่า มีการเปิดสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเชิงธุรกิจกันมากขึ้นนั่นคือ มีการเก็บเงินค่าลงทะเบียนจากนักศึกษาแต่ไม่จำเป็นต้องไปเรียนก็สามารถจบออกมาได้ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักศึกษาที่จบออกมาไม่มีคุณภาพตามที่ควรจะเป็น เมื่อเข้าไปทำงานผลงานก็ด้อยประสิทธิภาพ เป็นการสร้างภาพพจน์ที่ไม่ดีแก่ผู้ประกอบการ (เสน่ห์ จามริก, 2537)

สำหรับประเด็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ สามารถตอบสนองสภาพการณ์ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการและเทคโนโลยี ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทุกคนไม่ว่าสาขาอาชีพใดที่พ้นจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว ต้องมีการขวนขวายหาความรู้ใส่ตัวตลอดเวลา เพื่อการก้าวทันโลกและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ปัจจุบันมีตัวอย่าง

ความคิดริเริ่มดีๆ ที่เกิดจากการรวมตัวกันคิดเรื่องต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน เช่น โครงการ “กระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวของชุมชนสากลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม” ที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มครูโรงเรียนสาธิตวิทยา เข้าไปช่วยให้ชุมชนได้เรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับกระแสการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ได้แผ่ขยายเข้ามาในสังคม นอกจากนี้ชุมชนสากล ยังเป็นผู้จุดประกายความคิดและกิจกรรมรวมกลุ่ม “นักคิดชาวบ้าน” ขยายผลไปสู่จังหวัดใกล้เคียงได้เป็นผลสำเร็จอีกด้วย (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) สิ่งเหล่านี้นับเป็นสิ่งที่ดีที่ทางรัฐบาลควรให้การสนับสนุนและยื่นมือเข้ามาช่วยเพื่อขยายผลสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในวงกว้างต่อไป

งานพัฒนาเด็กและเยาวชน : ความต้องการการพัฒนาที่เป็นองค์รวม

จากผลการแสดงความคิดเห็นของประชาชนด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน ถึงแม้จะมีประชาชนแสดงความคิดเห็นด้านนี้ไม่มากนักคือจำนวน 72 ฉบับ แต่ก็เป็นที่ประจักษ์พื้นฐานชีวิตที่ความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนควรจะรู้ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ “โภชนาการแม่และเด็ก” “เลี้ยงลูกให้ดี” “รู้รักษาสุขภาพจิต” “หมั่นเสริมสุขภาพกาย” “ครองรักครองเรือน” และ “วางแผนชีวิต” ซึ่งทั้ง 6 องค์ประกอบนี้ชี้ให้เห็นความต้องการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ครอบคลุมงานพัฒนาเด็กทุกๆ ด้านทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เมื่อพิจารณาด้าน “โภชนาการแม่และเด็ก” ซึ่งประชาชนมุ่งเน้นประเด็นเรื่องการผดุงครรภ์ ศูนย์เด็กเล็กในชุมชนและการมีโครงการอาหารกลางวัน ทั้ง 3 เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันตลอด โดยเริ่มตั้งแต่การผดุงครรภ์ ประชาชนจะให้ความสำคัญกับการดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยให้การศึกษาอบรมพ่อแม่ให้เข้าใจเรื่องการบำรุงและกระตุ้นสมองตลอดจนการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อเด็กจะได้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและสมอง

ด้วยเหตุที่ว่า ขณะนี้ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความด้อยคุณภาพของทารกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยเรียน ซึ่งจะเห็นได้จากอัตราการตายของทารกแรกเกิดสูงถึงปีละ 40,000 คน เด็กทารกมีน้ำหนักตอนคลอดน้อยกว่า 2,500 กรัม คิดเป็นร้อยละ 13 ปัญหาความรุนแรงของภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะเด็กขาดสารอาหารที่มีอายุ ตั้งแต่ 14 ปี ลงมามีจำนวนถึง 2 ล้านคน เด็กอายุ 3-5 ขวบ กว่า 2 ล้านคน ที่ไม่ได้เข้าเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในระดับชั้นอนุบาล นอกจากนี้ยังมีเด็กที่เกิดมาพร้อมด้วยความพิการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเป็นจำนวนถึงเกือบ 500,000 คน (คณะศึกษาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) จากปัญหาดังกล่าวทาง

กระทรวงสาธารณสุขเองก็ไม่ได้มีงบประมาณ ได้มีการประชาสัมพันธ์ และรณรงค์ให้พ่อแม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบำรุงดูแลบุตรในครรภ์ ตลอดจนการสร้างนิสัยการกินที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในเรื่องนี้จะประสบความสำเร็จได้เพียงใดต้องขึ้นอยู่กับทั้ง 2 ฝ่าย คือกระทรวงสาธารณสุขและผู้ที่เป็นพ่อแม่ นั่นคือ กระทรวงสาธารณสุข ก็ต้องมีมาตรการที่จะชี้ให้พ่อแม่เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการดูแลบุตรในครรภ์ ตลอดจนมีการจัดบริการด้านอนามัย และสาธารณสุขพื้นฐานสำหรับแม่และเด็กให้เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทห่างไกล จากข้อมูลของกรมอนามัยในปี 2533 แสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนของหญิงมีครรภ์ที่ได้รับการดูแลก่อนคลอดอย่างถูกต้องมีเพียงร้อยละ 72 เท่านั้น (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535) ในขณะที่ตัวพ่อแม่เองก็ต้องให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามคำแนะนำ ไปตามที่หมอนัดทุกครั้ง ปัญหาเหล่านี้ก็จะลดลง

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ ศูนย์เด็กเล็กในชุมชน เป็นความคิดที่น่าจะได้รับการสนับสนุนอีกเช่นกัน เพราะในครอบครัวปัจจุบัน ทั้งผู้หญิงและผู้ชายต้องออกทำงานนอกบ้าน ไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับลูกส่วนใหญ่มักจะทิ้งลูกไว้กับพี่เลี้ยงน้อง จากผลพวงดังกล่าวก็จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับพี่เลี้ยงน้องให้เด็กกินยานอนหลับบ้าง เลี้ยงดูแบบไม่สนใจปล่อยให้ปล่อยปละละเลยบ้าง เพื่อตนเองจะได้สบายไม่ต้องทำงานหนัก แต่ผลเสียที่เกิดกับตัวเด็กนั้นนับเป็นผลเสียที่ยิ่งใหญ่มาก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนได้เรียกร้องถึงปัญหานี้ขึ้นมา อยากจะให้มีส่วนเด็กเล็กที่ดี มีมาตรฐาน สามารถดูแลเด็กแทนพ่อแม่ได้ ตลอดจนสามารถส่งเสริมพัฒนาการที่ดีให้กับเด็กได้เหมาะสมกับวัย เพราะรากฐานที่ดีของเด็กจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ขณะเดียวกันทั้งทางภาครัฐและเอกชนก็ได้พยายามที่จะสนองความต้องการของประชาชนในจุดนี้เช่นกัน โดยการขยายและปรับปรุงศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลเตรียมความพร้อมให้ทั่วถึง และมีพี่เลี้ยงตลอดจนครูที่มีความรู้ความตั้งใจในการทำหน้าที่เพื่อฝึกให้เด็กฉลาด มีพัฒนาการที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจมาตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะเด็กในชนบท และจากการวิจัยในสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ ชี้ว่า การเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพ เตรียมความพร้อมเด็กก่อนวัยเรียนมีผลสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ของเด็กในระยะยาว เพราะฉะนั้นเรื่องนี้จะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ เลยทีเดียว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

จากผลของความพยายาม เป็นที่น่าสังเกตว่า มีหลายหน่วยงานได้ดำเนินการเรื่องนี้อยู่ อาทิ สื่อมวลชน ก็มีการผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่ดีๆ นำมาขายในราคาที่ข่อมเยา และเผยแพร่ไปสู่เด็กในวงกว้างขึ้น นอกจากนี้สถาบันศาสนาจัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ในวัด และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของกรมการพัฒนา

ชุมชน สถานสงเคราะห์เด็กและสถานรับเลี้ยงเด็ก แต่อย่างไรก็ตามเหล่านี้ยังทำได้วงจำกัด เนื่องจากขาดนโยบายที่ชัดเจน ทรัพยากร และบุคลากรที่เพียงพอ (คณะกรรมการพัฒนาอบรมและเลี้ยงดูลูก, 2535)

อีกประเด็นที่น่าสนใจในองค์ประกอบโภชนาการแม่และเด็ก ที่ประชาชนต้องการให้มีการปฏิรูปการศึกษาคือ การมีโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่มีการทำกันมานานพอสมควร แต่อาจจะมีบ้างสำหรับบางโรงเรียนในชนบทห่างไกล ที่มีปัญหาเด็กขาดแคลนอาหารกลางวันรับประทาน เนื่องจากการขาดแคลนงบประมาณจะจ้างแม่ครัว รวมทั้งทรัพยากรในการจัดทำ เพราะลำพังตัวครูเองภาระงานสอนก็หนักมากอยู่แล้ว

สำหรับในเรื่องนี้รัฐบาลเองก็ไม่ได้ทอดทิ้ง พยายามจัดสรรงบประมาณและนำเสนอโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมทั่วประเทศ ซึ่งต้องใช้งบประมาณถึงกว่า 7,000 ล้านบาท ในการจัดอาหารกลางวันมูลค่า 5 บาท ให้นักเรียนแต่ละคน แต่ละวัน ตลอดปีการศึกษา จากสภาพที่เป็นอยู่จะเห็นได้ ว่าโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีบทบาทส่งเสริมเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535) ถึงเวลาแล้วที่ทุกคนควรที่จะให้การสนับสนุนในเรื่องโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กไทยให้มากกว่านี้

องค์ประกอบที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเรื่องควรให้การสนับสนุนและมีความสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ “เลี้ยงดูให้ดี” มีประเด็นปลีกย่อยที่น่าสนใจได้แก่ การเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดู ซึ่งเน้นไปที่การเลี้ยงเด็กทางร่างกาย/อาหาร-โภชนาการ และการให้การศึกษา/การวางแผนการศึกษา เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ควรณรงค์ให้พ่อแม่และญาติพี่น้องในครอบครัวควรให้ความสนใจใส่ใจเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด การให้การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องย่อมมีผลทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ตลอดจนบุคลิกภาพและอุปนิสัยของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวชนบทซึ่งได้รับอิทธิพลจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นค่อนข้างมาก อาจมีวิธีการเลี้ยงดูที่ผิดๆ เช่น การใช้อำนาจในการเลี้ยงดูค่อนข้างมาก การแสดงเหตุผลมีน้อย การมีผู้ดูแลเลี้ยงเด็กหลายคน ทำให้เกิดความไม่คงเส้นคงวาตอบสนองพฤติกรรมของเด็ก การมีความเชื่อทางไสยศาสตร์มากกว่าวิทยาศาสตร์ (สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ อ้างถึงใน คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535)

ดังนั้น ปัญหานี้ก็เป็นปัญหาที่ใหญ่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัญหาด้านอื่นๆ ที่กล่าวมา เพราะพื้นฐานการเลี้ยงดูที่ดีและอนาคตทางการศึกษาที่มั่นคง เป็นสิ่งที่ทุกคนทุกชาติต้องการ การเลี้ยงดูที่ดี นอกจากปัจจัยการส่งเสริมภายในครอบครัวคือ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ในส่วนของการพุ่มพักเลี้ยงดู การให้การศึกษาถึงขั้นสูงสุดตามแต่กำลังความสามารถ ควรจะมีการจัดบริการเสริมจากภายนอกครอบครัว ได้แก่ การจัดบริการด้านสาธารณสุขของหน่วยงานมี โรงพยาบาลต่างๆ

และหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ที่ต้องให้ความรู้ การให้บริการการตรวจรักษาโรค และการให้ภูมิคุ้มกัน นอกจากนี้ก็ยังมีความร่วมมือระหว่างสถาบันต่างๆ จัดโครงการช่วยเหลือเด็กอีกหลายโครงการ เช่น โครงการบ้านพักแรงงานเด็ก ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก โครงการกองปราบจิว ของกรมตำรวจ ที่นำเด็กเร่ร่อน เด็กสลัม มาให้ความรู้ในการป้องกันตนให้พ้นจากการถูกล่อลวงให้ไปกระทำผิด โครงการโรงเรียนใต้ปิ่นจัน ของมหาวิทยาลัยบูรพา โดยให้การศึกษาและจัดกิจกรรมพัฒนาร่างกาย อารมณ์ และสังคมแก่ลูกหลานคนงานก่อสร้างในมหาวิทยาลัย โครงการเสมาพัฒนาชีวิตของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งให้การศึกษาแก่เด็กหญิงในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกชักจูงไปขายบริการทางเพศ โครงการบ้านอุปถัมภ์เด็ก โครงการเพื่อเด็กเร่ร่อน โครงการศูนย์เด็กก่อสร้าง ของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เน้นการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในภาวะลำบากต่างๆ (คณะศึกษาศาสตร์ศึกษาไทยในยุคลูกโลกวิวัฒน์, 2539) ทั้งนี้ก็เพื่อการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์เต็มวัยเป็นอนาคตที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ประเด็นนี้มีการตอบสนององกระแสดความต้องการของประชาชนได้พอสมควรทีเดียว

ประเด็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน ที่ควรได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างยิ่งอีกด้านหนึ่งก็คือ “รู้รักษาสุขภาพจิต” โดยเน้นด้านการอบรมจริยธรรม การทำสมาธิ วิปัสสนา เป็นที่น่ายินดีนึกที่ประชาชนยังเห็นความสำคัญในด้านนี้ ซึ่งนับวันจะยิ่งหดหายละลายไปกับวัฒนธรรมตะวันตกเข้าทุกที นับแต่ประเทศไทยเข้าสู่ระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย กระทรวงศึกษาธิการได้วางระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และประสบความสำเร็จหลายๆ ด้าน แต่ก่อนไปทางการรับเอาวัฒนธรรมใหม่มากกว่าการสร้างเอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นไทย ทั้งนี้เกิดจากความไม่เอาจริงเอาจังและยังไม่ได้ใช้วิธีการอบรมสั่งสอนให้ได้ผล ซึ่งจะต้องอาศัยการผสมผสานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเราให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่ (ลีปพนนท์ เกตุทัต, 2535)

แนวความคิดที่ประชาชนได้เสนอมานี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม และสังคมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ซึ่งได้วางมาตรการไว้หลายประการ อาทิ การพัฒนาจิตใจตามแนวทางอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง โดยการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อดำเนินกิจกรรมการพัฒนาจิตใจ การปรับปรุงหลักสูตรให้มีการสอนจริยธรรมสอดแทรกไว้ในทุกวิชา การปรับปรุงสื่อสารมวลชนทั้งของรัฐและเอกชนให้ผลิตและเผยแพร่รายการที่พัฒนาด้านจิตใจมากขึ้น และการรวมตัวของสมาคม มูลนิธิ ชมรมพุทธศาสนานำเป็นองค์กรศีลธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539)

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่จะให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ หากได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว สังคม และสถานศึกษา คอยสอดส่องและติดตามพฤติกรรมอย่างจริงจัง การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนการค้นหาวีธีการหรือกิจกรรมที่น่าสนใจ ไม่สร้างความเบื่อหน่ายให้เกิดกับผู้เรียนอย่างเช่นการสอนที่ผ่านมา

“หมั่นเสริมสุขภาพกาย” เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ได้รับการเรียกร้องจากประชาชน มีประเด็นย่อยที่สำคัญคือ นันทนาการ ซึ่งส่งเสริมการจัดให้มีสวนสาธารณะ และสนามกีฬาไว้บริการเยาวชน ปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าทุกคนอยู่ในสภาวะที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่การงาน การเรียน การทำธุรกิจต่างๆ ผู้เริ่มก่อนคือผู้ที่ได้เปรียบ จากสภาพการณ์เช่นนี้เองทำให้คนในปัจจุบันต้องตกอยู่ในสภาวะที่เครียด ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ บางคนเครียดจนหาทางออกให้กับตัวเองไม่ได้ ต้องไปพึ่งอบายมุขหรือยาเสพติด ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นเราควรมีวิธีการอย่างอื่น ที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านี้ การสร้างสถานที่ออกกำลังกาย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับคนได้ไปใช้ประโยชน์ในส่วนนี้มากขึ้น ก็เป็นการแก้ปัญหาได้ส่วนหนึ่ง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า สถานที่ออกกำลังกาย ตลอดจนสถานที่พักผ่อนหย่อนใจยังมีน้อยแห่งโดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ และมีขนาดเล็กไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งกำหนดให้มีสวนสาธารณะประมาณ 13 ไร่ต่อประชากร 1,000 คนสำหรับคนส่วนใหญ่ (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535)

จะเป็นที่น่ายินดีหากชุมชนร่วมกับเทศบาล หน่วยงานของรัฐที่มีที่ดินในความดูแลจำนวนมาก อาทิ กรมธนารักษ์ กระทรวงกลาโหม และกองทัพต่างๆ ตลอดจนองค์กรธุรกิจเอกชนที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับบ้าน ที่ดิน และการสร้างสนามกอล์ฟ ควรร่วมมือกันจัดให้มีสนามเด็กเล่น หรือสถานที่ออกกำลังกาย ที่เล่นกีฬาสำหรับเด็กและเยาวชน และเปิดโอกาสให้ครอบครัวและสาธารณชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน (คณะศึกษาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539)

ในประเด็นเกี่ยวกับ “ครองรักครองเรือน” ได้มาจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในประเด็น การเตรียมตัวครองเรือนของคู่สมรส โดยเน้นหนักไปที่การให้ความรัก ประเด็นนี้ถึงแม้จะมีการแสดงความคิดเห็นน้อยแต่นับเป็นประเด็นที่สำคัญ เพราะการประสบความสำเร็จในครอบครัวนั้นส่วนหนึ่งมาจาก ความรักความเข้าใจ และความพร้อมของคู่สมรสเป็นอันดับแรก

ปัจจุบันนี้สังคมไทยได้เปิดกว้างมากขึ้น การให้ความรู้แก่เยาวชนและคู่สมรสเกี่ยวกับการมีครอบครัว ชีวิตสมรส เพศศึกษา การป้องกันโรคติดต่อทางเพศ และโรคเอดส์ ไม่ใช่เรื่องที่น่าอายและน่าปกปิดอีกต่อไป ในสังคมแห่งยุคไร้พรมแดนเช่นนี้กระแสวัฒนธรรมจากทั่วโลกสามารถติดต่อถึงกันได้โดยง่าย จึงสมควรเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนควรได้รับรู้ ตลอดจนสามารถป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสิ่งที่คุกคามได้ และจะต้องอยู่ในสังคมนี้อย่างรู้เท่าทัน ซึ่งในขณะนี้ทาง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความจำเป็นในจุดนี้เช่นกัน ได้มีการบรรจุเนื้อหา เรื่องเพศศึกษาไว้ในแบบเรียนไว้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ทางหน่วยงานของ กระทรวงสาธารณสุข สถานพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน ได้ร่วมมือกันรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการจัดอบรมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การมีคลินิกนิรนามที่คอยให้คำปรึกษา ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าขณะนี้ประเทศไทยมีการเปิดกว้างในเรื่องเพศศึกษามากขึ้น แต่เราก็ควรสอนให้ บุตรหลานตระหนักและเข้าใจถึงความเหมาะสม ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงาม ความรักนวลสงวน ตัว การไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ของหญิงไทยไว้ด้วย ปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าผู้หญิงไทยละ เลขหรือมองข้ามวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไป และนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นปัญหา ควรจะได้รับการแก้ไขโดยด่วน ด้วยความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่าย ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทุกหน่วยงานที่จะต้องช่วยสอดส่องดูแล

องค์ประกอบสุดท้ายในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชน ก็มีความสำคัญไม่ยิ่ง หย่อนไปกว่าประเด็นอื่นนั่นคือเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “วางแผนชีวิต” ประกอบด้วยประเด็นหลักเพียง ประเด็นเดียวคือ การวางแผนครอบครัว โดยประชาชนมุ่งความสนใจไปที่ การมีลูกเมื่อพร้อม ที่ ผ่านมาในอดีตผู้คนนิยมการมีครอบครัวขยาย มีสมาชิกอยู่ร่วมกันหลายคน แต่เมื่อเทียบกับปัจจุบัน นี้กลับตรงกันข้าม คนส่วนใหญ่นิยมมีครอบครัวเดี่ยวซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ทั้งนี้เนื่องจากการมีภาระที่ต้องรับผิดชอบสูงขึ้น ภาวะเศรษฐกิจที่ต้องรัดเข็มขัดเพิ่มขึ้น ตลอดจนมีการประชา สัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมีความแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และมีแนวโน้มของ การปฏิบัติที่สูงขึ้นเรื่อยๆ

จากการสำรวจพบว่า วิธีการคุมกำเนิดที่ผู้หญิงนิยมใช้กันมากในปัจจุบัน คือ ยาคุมกำเนิด การทำหมัน และยาฉีด ในขณะที่บางวิธีมีแนวโน้มลดลง จากผลการสำรวจครั้งนี้ ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัวจึงควรศึกษา และพิจารณาวิธีที่เหมาะสมเข้าได้กับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ของผู้ที่อาศัยอยู่ในแต่ละแห่ง เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า สตรีไทยนิยมนิยมไปรับ บริการจากหน่วยงานของรัฐบาล ฉะนั้นไม่เป็นการยากที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการป้องกันการ ปฏิสนธิตามวิธีที่เห็นสมควร เพื่อความสำเร็จของโครงการการวางแผนครอบครัว อันเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต (สมาคมสนับสนุนการวางแผนครอบครัวในด้าน ประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย, 2531)

การให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว เป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมานานแล้ว แต่ด้วยเหตุที่ว่า สภาพเศรษฐกิจที่รัดตัว ภาระงานที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น จนทำให้การแบ่งเวลาให้กับครอบครัวมี เริ่มมีน้อยลงตามลำดับ จนเกิดปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่น บ้านแตก และทำให้เกิดปัญหา

ตามมาอีกมากมาย ถึงเวลาแล้วที่ทุกคนทุกฝ่ายให้การส่งเสริมและเห็นความสำคัญกับสถาบันครอบครัวให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539) เองก็ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการให้ความสำคัญกับครอบครัวเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้กล่าวถึง การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ได้ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและร่วมมือกันดำเนินการให้ครอบครัวมีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม อาทิ การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัวในการรับรู้ถึงพัฒนาการของเด็ก การสอดแทรกเรื่องครอบครัวศึกษาไว้ในหลักสูตร การณรงค์ให้ชายหญิงมีความสำนึกในการเป็นพ่อแม่ที่ดี และ การให้ความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

เสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ : แข่งขันพร้อมประสานความร่วมมือ

ประเด็นสุดท้ายของการปฏิรูปการศึกษาที่จะนำเสนอคือ เสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ ประเด็นนี้มีผู้แสดงความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ จำนวน 35 ฉบับ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 2 องค์ประกอบคือ “เทคนิคการเสริมสร้างความสามารถแข่งขัน” และ “ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา”

เสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ : พัฒนากำลังคนขยายผลงานวิจัย

สำหรับเทคนิคการเสริมสร้างความสามารถแข่งขัน ประชาชนได้เสนอแนะในเรื่อง “พัฒนากำลังคน” ซึ่งเน้นที่การผลิตกำลังคนให้เพียงพอแก่ตลาดแรงงาน/ลดการผลิตบางสาขาที่ไม่จำเป็น และ “พัฒนางานวิจัย” ประชาชนเห็นด้วยกับการเพิ่มงบประมาณเพื่อการวิจัย

ขณะนี้ประเทศไทยต้องการฝีมือแรงงานที่อย่างน้อยต้องจบชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ เพื่อให้สามารถแข่งกับประเทศอื่นๆ ในแถบเอเชียได้ แต่ในสภาพความเป็นจริง พบว่า ความล้าหลังของพื้นฐานการศึกษาของไทย แรงงานไทยที่จบชั้นประถมศึกษา มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 75 ชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาร้อยละ 15 และผู้ที่จบฝึกหัดครูและมหาวิทยาลัยมีจำนวนต่ำกว่าร้อยละ 8 (วิทยากร เชียงกูล, 2540) นอกจากนี้ แรงงานอุตสาหกรรมการค้าและบริการร้อยละ 60 สำเร็จการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา ประสิทธิภาพ

ภาพการทำงานต่ำ ได้ค่าจ้างแรงงานต่ำ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการผลิตสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงได้

กลไกการผลิตกำลังคนในสาขาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสะท้อนหรือคาดการณ์ถึงความต้องการที่แท้จริงของภาคการผลิตต่างๆ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดข้อมูลสารสนเทศตลาดแรงงานที่เป็นปัจจุบัน ขาดการแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดช่องว่างและความสูญเปล่าทางการศึกษา และนี่คือปัญหาที่ทางรัฐบาลและสถาบันการศึกษาเองก็ไม่ได้อยู่เฉย พยายามหาวิธีการแก้ไข

การวิจัยเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของประเทศในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ พัฒนา แก้ปัญหา ประยุกต์ใช้ สร้างผลิตภัณฑ์ เทคนิควิธีการใหม่ๆ นับเป็นการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่ามาก แต่ประเทศไทยยังมีการลงทุนด้านนี้น้อย เพียงไม่ถึงร้อยละ 0.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ แต่ในขณะที่ประเทศที่เจริญแล้วมีการลงทุนทางการวิจัยและพัฒนาประมาณร้อยละ 2-3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ดังนั้นรัฐควรจะพิจารณาการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาให้มากกว่านี้ (คณะศึกษาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) อาทิ การขยายวงเงินสนับสนุนแก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นต้น เพื่อการค้นคว้างานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น

เสริมสร้างความสามารถแข่งขันของประเทศ : การร่วมประสานความร่วมมือ

อีกองค์ประกอบหนึ่งที่น่าสนใจคือ ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถานศึกษา ได้แก่ “ให้บริการแก่ภาคการผลิตต่างๆ โดยสถานศึกษา” เช่น การให้บริการฝึกอบรมจากการสำรวจทัศนคติของครู นักเรียน และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับคูสติโพล พบว่า ผลการประเมินคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่างๆที่ออกไปทำงานในสถานประกอบการ ปรากฏว่า กลุ่มที่ยังด้อยคุณภาพและควรปรับปรุงได้แก่ กลุ่มผู้จบในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้และทักษะในการเรียนรู้ ควรทำการฝึกอบรมใหม่ (วิทยากร เชียงกูล, 2540) และเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาตรงนี้ ทั้งในส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจทุกแห่งควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรม และพัฒนาข้าราชการ พนักงานทุกระดับในระหว่างการทำงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับภารกิจ

และสามารถปรับตัวให้ทันกับการดำเนินงานของภาคเอกชน (รุ่ง แก้วแดง, 2538) อีกวิธีหนึ่งที่ควร
 จะทำได้คือการแก้ปัญหาในลักษณะของการร่างหลักสูตรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถาน
 ประกอบการ มีการช่วยเหลือเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่หรือ
 บุคลากร เพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณภาพ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความต้องการของประชาชนที่สะท้อนออกมาในด้านต่างๆ
 ส่วนใหญ่ตรงกับกระแสการปฏิรูปในปัจจุบัน และมีการตอบสนองความต้องการของประชาชนไป
 บ้างแล้ว ได้แก่ อนามัยแม่และเด็ก การส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การขยายการศึกษา
 สู่วชนบทมากขึ้น ระบบการสอบเอนทรานซ์ การออกนอกระบบราชการ และมีอีกหลายเรื่องเช่น
 กันที่เป็นปัญหาสะสมมานานต้องใช้เวลาในการแก้ไข เช่น การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่
 เน้นการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม การสอนที่เน้นการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ การ
 พัฒนาครูและคุณภาพชีวิตครู การบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น นอกจากนี้มีบางเรื่อง
 ยังไม่มีความแน่นอนน่าจับตามองกันต่อไป ได้แก่ การขยายโอกาสทางการศึกษาออกเป็น 12 ปี
 ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาว่าจะขยายการศึกษาขึ้นสู่ระดับบนหรือลงสู่ระดับล่าง และผู้วิจัยได้
 สรุปเฉพาะประเด็นหลักๆ ที่สำคัญดังแสดงในตารางที่ 30

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 สรุปองค์ประกอบสำคัญจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิรูป
การศึกษา

ประเด็นความคิดเห็น ด้านการปฏิรูปการ ศึกษา	ประเด็นความ ต้องการนิยามหลัก/ สาระสำคัญ	สถานะปัจจุบันในการสนองความต้องการ
<p>การจัดการศึกษา (1,689 ฉบับ)</p>	<p>ทิศทางการศึกษา</p> <p>1. <u>สิทธิพื้นฐาน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ขยายการศึกษาสู่ชนบทมากขึ้น • เรียนฟรี 12 ปี (ไม่รวมอนุบาล) <p>2. <u>เป้าหมายหลักของการจัดหลักสูตร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • การจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น <p>โอกาสการเรียนรู้</p> <p>1. <u>วิธีการกักคนที่เหมาะสม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • การให้โควต่านักเรียนในชนบทมากขึ้น 	<p>การขยายการศึกษาสู่ชนบท เป็นเรื่องที่ทางกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยได้เร่งดำเนินการอยู่ ดังจะเห็นได้จากสถานศึกษาในระดับต่างๆ มีการกระจายออกสู่ต่างจังหวัดเพิ่มขึ้น สามารถรองรับนักเรียนได้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)</p> <p>สำหรับเรื่องที่ประชาชนต้องการให้ขยายการศึกษาภาคบังคับออกเป็น 12 ปี (ป.1-ม.6) นั้นก็เป็นปัญหาที่ถกกันอยู่เนื่องจากนักวิชาการหลายท่านเห็นว่าการขยายการศึกษาลงสู่ระดับล่างนั้นมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กมาก อย่างไรก็ตามก็ตีประเด็นนี้ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่าจะขยายการศึกษาขึ้นสู่ระดับบนหรือลงสู่ระดับล่าง ประกอบกับการประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจรัฐบาลจึงมีข้อจำกัดในการสนองความต้องการของประชาชนได้น้อยลง (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539)</p> <p>ด้านการจัดหลักสูตร ปัจจุบันเน้นการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว</p> <p>ปัจจุบันมีการเข้มงวดในการปรับปรุงวิธีการคัดเลือกเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น อาทิ การยกเลิกระบบการใช้เส้นสาย การยกเลิกระบบการสอบเข้า (ประถม/มัธยม) โดยให้โอกาสกับนักเรียนในเขตบริการหรือนักเรียนใกล้บ้านมากขึ้น (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) ตลอดจนยกเลิกการ</p>

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น ด้านการปฏิรูปการ ศึกษา	ประเด็นความ ต้องการนิยามหลัก/ สาระสำคัญ	สถานะปัจจุบันในการสนองความต้องการ
	<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้เกรดเฉลี่ย สะสมบวกการ ใช้ข้อสอบ มาตรฐาน 2. <u>วิธีการคัดคนที่ ควรยกเลิก</u> ● ยกเลิกระบบเส้น สาย ● ยกเลิกการสอบ เข้า (ประถม/ มัธยม) ● ยกเลิกการสอบ เทียบของ นักเรียนในระบบ <u>จุดเน้นเด็กรุ่นใหม่</u> 1. <u>เป้าหมายการจัด การศึกษา</u> ● สติปัญญา ● คุณธรรม จริยธรรม 2. <u>สื่อการสอน เทคโนโลยีสมัย ใหม่</u> ● ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีการ สอนสมัยใหม่ 	<p>สอบเทียบของนักเรียนในระบบ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2537) และการยกเลิกการสอบ เอนทรานซ์ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) และในการนี้ก็ได้ หามาตรการอื่นมาทดแทนวิธีการคัดเลือกแบบเดิม เช่นการ เพิ่มโควตานักเรียนในชนบท การใช้เพิ่มสะสมงาน (อุทุมพร จามรมาน, 2541) การใช้เกรดเฉลี่ยสะสมบวกการ ใช้ข้อสอบ มาตรฐานแต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเรื่อง นี้ก็ยังมีความหลายประการ เช่นการใช้เพิ่มสะสมงาน ยัง เป็นเทคนิคใหม่ที่มีคนรู้จักกันน้อย) ส่วนการใช้เกรดเฉลี่ย สะสมบวกการใช้ข้อสอบมาตรฐานต้องใช้เวลาในการทำให้ ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานอยู่ในระดับเดียวกันก่อน (ทบวง มหาวิทยาลัย, 2540)</p> <p>เป้าหมายการจัดการศึกษาปัจจุบันเน้นการพัฒนาด้านสติ ปัญญา วิชาความรู้ มักจะมองข้ามการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับเรื่องนี้คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการ ศึกษา (2517) ได้ให้ความสำคัญมานาน ต่อมาทางสำนัก งานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) และคณะ ศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (2539) ก็ได้ สานต่อนี้แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากกระแสการศึกษา เน้นด้านวัตถุ เศรษฐกิจ การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมจึงย่อห้อยลง</p> <p>ทางกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเองก็มีการ ตื่นตัวจัดทำโครงการเครือข่ายโรงเรียนโดยติดตั้ง</p>

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น ด้านการปฏิรูปการ ศึกษา	ประเด็นความ ต้องการนิยามหลัก/ สาระสำคัญ	สถานะปัจจุบันในการสนองความต้องการ
	<p>กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>1. <u>แนวคิดหลักของ</u> <u>การจัดกิจกรรมการ</u> <u>เรียนการสอน</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ <p>2. เป้าหมายการจัด การศึกษาระดับ สังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ประชาชน/ รัฐบาลตระหนักและ เห็นความสำคัญของ การศึกษา 	<p>อินเตอร์เน็ตให้กับโรงเรียนนับพันโรงในอีก 3-4 ปีข้างหน้า (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) กระทรวงศึกษาธิการก็ได้ลงทุนกว่า 30,000 ล้านบาทใน การจัดซื้อคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียนประถมในต่างจังหวัด ซึ่งล้วนแต่เป็นความคิดที่ดี แต่มีจุดอ่อนที่ครูใช้เทคโนโลยี เหล่านี้ไม่เป็นดังนั้นควรมีการอบรมให้ด้วย</p> <p>ประเด็นนี้มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยแต่เป็นแนวทางที่ นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่เพราะการเรียนรู้ที่ดีย่อมเกิดจากการ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนเสียก่อนและเพื่อ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดมากยิ่งขึ้นควรมีการจัด การเรียนการสอนที่เน้นการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น โรงเรียนวัดหนองหมู จังหวัด นครสวรรค์ มีการสอนนิเวศน์ในนาข้าว โรงเรียนบ้านสัน มะเค็ด จังหวัดเชียงราย มีการเปิดหลักสูตรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ครูส่วนใหญ่ยังยึดตำรา ยึดครูเป็น ศูนย์กลางในการสอน (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทย ในยุคโลกาภิวัตน์, 2541)</p>

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น ด้านการปฏิรูปการ ศึกษา	ประเด็นความ ต้องการนิยมหัก/ สาระสำคัญ	สถานะปัจจุบันในการสนองความต้องการ
---	---	-----------------------------------

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>การบริหารการศึกษา (748 ฉบับ)</p>	<p>การผลิตครูที่สนองความต้องการของสังคม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>เป้าหมายการผลิตครูยุคใหม่</u> 2. <u>เกณฑ์การพิจารณาครู</u> <p>การออกนอกระบบของสถานศึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>การระดมทุนจากผู้รับบริการ</u> <ul style="list-style-type: none"> • การปรับค่าเล่าเรียน 2. <u>เป้าหมายประกันคุณภาพ</u> <ul style="list-style-type: none"> • นักเรียน • นักศึกษา 	<p>ประเด็นเรื่องครูประชาชนให้ความสนใจค่อนข้างมาก เนื่องจากในอดีตครูคือแม่พิมพ์ของชาติ เป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่อง แต่ปัจจุบันคนเห็นคุณค่าของวิชาชีพครูน้อยลง ไม่มีใครอยากเรียนครู ประกอบกับเงินเดือนครูน้อยเมื่อเทียบกับวิชาชีพอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) แต่อย่างไรก็ตามมีบุคคลหลายฝ่ายพยายามสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของครู โดยการเปิดโอกาสให้ครูที่จบสาขาอื่นมาเรียนเพิ่ม 1 ปี แล้วมีสิทธิเข้ามาเป็นครู เพื่อให้ได้ครูที่มีความหลากหลาย มีคุณภาพดี มีการจัดตั้งโครงการครูแห่งชาติเพื่อพัฒนาครูต้นแบบที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้ยังมีการประกันคุณภาพครูโดยให้มีการสอบใบประกอบวิชาชีพครู การปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครู การแยกบัญชีเงินเดือนครูออกจากข้าราชการพลเรือนมาเป็นบัญชีข้าราชการครู ประเด็นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นประเด็นที่น่านำมาพิจารณาอย่างจริงจังต่อไป (คณะศึกษาโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539)</p> <p>เป็นเรื่องที่มีความเคลื่อนไหวเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีการตกลงกับ Asian Development Bank (ADB) ที่จะผลักดันมหาวิทยาลัยทั้งหมดออกจากระบบราชการภายในปี 2547 ขณะนี้มีมหาวิทยาลัย 2 แห่งที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยตั้งใหม่ไม่มีระบบราชการติดค้างอยู่ อย่างไรก็ดี การที่จะผลักดัน</p>
--	---	---

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น ด้านการปฏิรูปการ ศึกษา	ประเด็นความ ต้องการนิยามหลัก/ สาระสำคัญ	สถานะปัจจุบันในการสนองความต้องการ
	<p>หลักการบริหารและ การจัดการศึกษา</p> <p>1. <u>โครงสร้างการบริหาร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งหน่วยงาน ดูแลการปฏิบัติ งานของครู/ ผู้บริหาร 	<p>มหาวิทยาลัยอื่นที่เหลื่อให้ออกนอกระบบราชการไม่ใช่เรื่อง ที่ง่ายนักเพราะจะต้องมีการปรับปรุงในหลายด้านได้แก่ ระบบบริหาร การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพทั้ง ด้านบุคลากร นักเรียน นักศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2540) และในการออกนอกระบบ ราชการไม่ได้หมายความว่ามหาวิทยาลัยต้องแสวงหา ทรัพยากรใช้เองแต่ยังคงขอความช่วยเหลือจากทาง ราชการอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) แต่อาจจะน้อยลง โดยการเพิ่มการระดมทุนจากผู้รับ บริการมากขึ้น เช่นการปรับค่าเล่าเรียนให้มีความเหมาะสม เนื่องจากผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนชั้น กลางมีฐานะดีพอสมควร ดังนั้นน่าจะมีส่วนในการรับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เป็นการเสริมสร้างความเป็นธรรมให้ เกิดแก่สังคมมากขึ้นด้วย (ทบทวมหาวิทยาลัย, 2533)</p> <p>โครงสร้างการบริหารในปัจจุบันมีลักษณะเป็นศูนย์รวม ขาดการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยงานระดับล่าง เป็นเรื่อง ที่แก้ไขได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่สะสมมา นานต้องใช้เวลาแต่เป็นที่น่ายินดีที่ทางกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปโครงสร้างและระบบการ บริหารการศึกษาโดยมี ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีตะฮ่าน (2541) เป็นประธาน มีการกระจายอำนาจไปสู่ องค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน เน้นการมีส่วนร่วมของ</p>

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น ด้านการปฏิรูปการ ศึกษา	ประเด็นความ ต้องการนิยามหลัก/ สาระสำคัญ	สถานะปัจจุบันในการสนองความต้องการ
		ชุมชนและท้องถิ่น โรงเรียนมีอำนาจในการจัดการศึกษา เพิ่มขึ้น ทว่า ทั้งนี้ในการปรับปรุงรูปแบบการบริหารต้อง อาศัยความพร้อมด้านต่างๆ เช่น เทคนิคการประกัน คุณภาพ การประเมินผล การรักษามาตรฐานต่างๆ ตลอดจน จนมีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร โรงเรียน และชุมชนในรูปแบบของกรรมการโรงเรียนและกรรมการ ส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงเทคนิค

1. การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด 3 ประการ ประการแรกเป็นข้อจำกัดเนื่องจากจดหมายจำนวน 2,000 ฉบับของประชาชนที่ส่งมาในโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นจดหมายที่มีขนาดสั้น มีประเด็นเสนอแนะ 1-3 ประเด็น การลงทะเบียนโดยใช้ความถี่ในการเสนอประเด็นจึงมีไม่มากนัก ทำให้ตัวแปรที่วัดในรูปความถี่มีความแปรปรวนน้อย ส่งผลให้ความสัมพันธ์น้อย และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนค่อนข้างต่ำ ประการที่สอง เป็นข้อจำกัดในการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากประเด็นย่อยในกรอบความคิดสำหรับการวิจัยมีสูงถึง 336 ประเด็น และจำนวนจดหมายมีถึง 2,000 ฉบับ จึงไม่สามารถทำการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมทั้งหมดได้ จำเป็นต้องแยกวิเคราะห์ตามประเด็นการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 5 ด้านประการที่สาม การสร้างประเด็นในกรอบความคิดการวิจัยแยกเป็น 5 ด้าน มีประชาชนเสนอความคิดเห็นมากในด้านที่ 2 และ 4 ส่วนด้านที่ 1, 3, 5 มีประชาชนแสดงความคิดเห็นมาน้อย ทำให้องค์ประกอบที่ได้ไม่มีความหมายในเชิงปฏิบัติ จากข้อจำกัดดังกล่าวหากมีการวิจัยในลักษณะนี้ ควรให้คำนี้ถึงข้อจำกัดโดยจัดประเด็นความคิดให้มีน้ำหนักเท่าเทียมกัน และจัดประเด็นย่อยเป็นหมวดหมู่ให้มีประเด็นน้อยลง ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบประเด็นย่อยได้และให้ผลการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น
2. จดหมายของประชาชนที่ส่งมาร่วมแสดงความคิดเห็นใน โครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ยังมีอีกจำนวนมาก ควรมีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการเดียวกันแต่มีการปรับปรุงลดข้อจำกัดดังที่กล่าวในข้อ 1 ให้น้อยลง
3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิคเชิงคุณภาพเปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

แนวความคิดจากประชาชนในการปฏิรูปการศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นเสียงสะท้อนจากผู้บริโภคและผู้รับบริการทางการศึกษา แม้ว่าประชาชนกลุ่มนี้จะไม่ใช่นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญ ข้อคิดเห็นย่อมมีประโยชน์ ควรได้รับการตรวจสอบความคิดจากผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและดำเนินการ เพื่อให้การศึกษาไทยได้พัฒนาไปในทางที่พึงปรารถนาต่อไป